

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LANGT FRA DANMARK

1-10

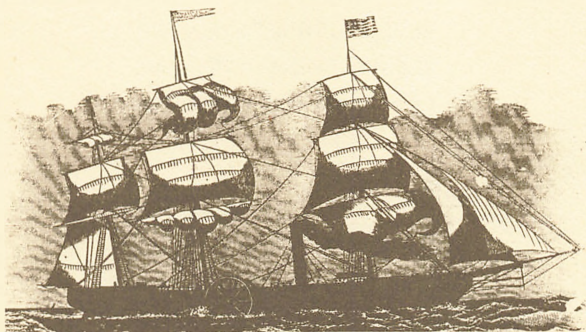
Axel Felix

LANGT FRA DANMARK

1-10

*Skitser og scener fra
De forenede Stater i Nordamerika*

Bind 3

Forlaget Danmark

LANGT FRA DANMARK 1-10

udkom første gang i perioden 1852-55 på

Andr. Fred. Høsts Forlag

Nyudgivet af Lademann Forlagsaktieselskab, København 1986

i en let sprogrevision, hvor man har forsøgt at bevare
forfatterens tone og tidens atmosfære.

Teksten skulle således være tillempet læseren af i dag,
uden at den har mistet noget af sin oprindelighed.

Sprogrevision og billedredaktion: Sture Jensen

Forlagsredaktion: Marianne Borchmann

Grafisk tilrettelægning: Bent Juul Nielsen

Bogen er sat med Century Condensed

hos Carvi-Sats, København,

og trykt hos A/S Modersmålets Trykkeri, Haderslev

Printed in Denmark 1986

ISBN 87-15-01557-2 (Bind III)

ISBN 87-15-01565-3 (Komplet)

ISBN 87-15-05082-3 (Forlaget Danmark)

Ill. på foregående side: »Savannah«, bygget af den amerikanske ingeniør Robert Fulton (1765-1815), var det første dampskib, der krydsede Atlanten. Det skete i 1819 og revolutionerede transportmulighederne for emigranter fra Europa.

UDFLUGT I MAINE

Dampskibet »State of Maine« havde over 400 passagerer på et af dets første udflugter fra Portland til Bangor i juni 1848. Klokken var over ni om aftenen, da skibet forlod værftet ved Portland. Himlen var mørk. Det så ud til regn, og mange passagerer tyede til salonerne.

»State of Maine« var en ganske ny båd, bygget i 1848 i New York. Det var en 800 tons damper og et mønsterskib i alle henseender. Den havde tre dæk foruden lastrummet. Nederste dæk var en eneste stor og rummelig salon. Øverste dæk var beregnet for de passagerer, der ville spadsere i den friske luft og nyde udsigten på turen. Der var bænke med stærke rygstød af jern. Og i midten ragede styrmændenes hus op. Fra øverste dæk gik man ned i dame- og herresalonerne. Gulvene var beklædt med prægtige brysseler-tæpper, og fløjlsklædte stole i alle mulige faconer var fastskruede rundt omkring i gulvet. Dog med undtagelse af de i Amerika så yndede og uundværlige gyngestole, *rocking-chairs*. Langs væggene stod store sofaer.

Ill. s. 6-7 »...øverste dæk var beregnet for de passagerer, der ville spadsere i den friske luft og nyde udsigten på turen...«

Og hvor man end kiggede, så man store spejle i brede, elegante rammer. Matte lamper i en fortrinlig udførelse kastede et halvdunkelt, men behageligt lys over disse saloner, som en fyrste i Europa ikke ville skamme sig over. Passagererne kunne frit benytte de slebne karafler med isvand og de fine krystalglas, som stod på marmorbordene rundt om i salonen. Alt hvad der fandtes til menneskets bekvemmelighed og komfort fandt man her. Man forundres, når man første gang træder ind i disse »svømmende paladser« med deres orientalske pragt, hvor alle mulige farver, i forbindelse med en rig forgyldning og en udsøgt orden og renlighed, møder det forbavsede blik.

Når man har set sig mæt på alle herlighederne og har hvilet sig i en af de magelige lænestole, kan man gå en trappe længere ned. Den sorte *steward* går netop igennem salonen i sin hvide dragt og med en klokke i hånden. »Supper, ladies and gentlemen!« råber han. Og alle haster nu ned ad trapperne til den store spise- og sovesalon. Med undtagelse af damernes kahyt, som har en nedgang i skibets forstavn, så optager denne salon næsten hele skibets længde. Og når man går ind i den, er det som om man befinder sig i en af de største spisesale i et af verdens fineste hoteller. Også her ligger der brysseler-tæpper, og kun rummets højde viser os, at vi befinder os på et skib. I midten af det store rum står et bord, der er dækket med alle årstidens lækkerier og delikatesser (som desværre er anrettet og tillavet på amerikansk vis). Bordet har plads til flere hundrede mennesker. Det er et strålende skue, dis-

se skinnende, forsølvede låg, der ligger på fadene, det massive sølvbestik, de fine, rene duge og de store blomsterfyldte vaser. Over bordet hænger matslebne lamper, og bag ved stolene står en hær af sorte opvartere, der venter på et signal fra stewarden til at tage lågene af fadene. Nu lyder signalet, og fra dette øjeblik høres kun gaflernes og knivenes klirren mod tallerkerne. En halv time senere er herligheden til ende. Amerikaneren er hurtig til alt, ikke mindst ved måltiderne. Han taler ikke meget ved bordet, og gør sig hurtigt færdigt for at kunne fortsætte sine forretningssamtaler. Jeg er overbevist om, at mange amerikanere ser på de daglige måltider som nødvendige onder... Men lige så hurtigt som der er blevet spist, ryddes nu bordene af tjenerne. Det går lynhurtigt. Bordene skydes sammen. Vinduerne lukkes op for at madlugten kan jages bort. Og en halv time senere er salonen omdannet til soverum. Der findes over 400 køjer i salonen i »State of Maine«. De står langs væggene i tre rækker, den ene over den anden. De er bekvemme og rene med hvide tæpper, gode madrasser og fine lagner. Men det er ikke nogen behagelig søvn, man nyder i dem. Man vågner hvert andet øjeblik ved opvarternes klokker og råb ved de forskellige landingspladser. Desværre er natten om bord i disse prægtige dampskibe den ubehageligste del af turen – og den længste. Men det kan ikke være anderledes, og det er i sandhed forfriskende, når man om morgenen forlader denne store kaserne, der er fyldt med menneskers uddunstninger, og på det øverste dæk atter indånder den friske hav-

luft. Bagest i den store sal ligger en barberstue og et vaskerum. I det førstnævnte rum kan man også læske sin gane med et glas limonade eller *something else*, noget andet, hvormed den sorte opvarter mener cognac eller rom, som det er forbudt at sælge både til lands og til vands i staten Maine, men som ikke desto mindre både sælges og nydes i smug.

Den aften jeg beskriver, så himlen mørk ud, og det begyndte at blæse kraftigt. Da man det meste af natten skulle sejle på det åbne hav, rådede kaptajnen de mindre søstærke til straks efter middagen at gå til køjs, da han ventede en hård nat. Mange fulgte hans råd, men mere end halvdelen af de mandlige passagerer blev i salonerne eller på overdækket. Og så vidt jeg kunne se, havde manden i barberstuen stor søgning. Der var mange, der fik nogle dråber af *something else*. Men det var naturligvis blot for at kunne modstå søsygen.

Der var fire musikere blandt passagererne. De skulle til Bangor for at give koncerter. Det var tre danskere og en svensker. De tog deres instrumenter frem, og deres virkelig gode spil fik stort bifald hos tilhørerne. Det er lige meget, hvor i verden man rejser, så møder man en skandinav! To af musikerne havde været landstrygere derhjemme, men havde i en tidlig alder taget hyre på et amerikansk orlogsfartøj, der havde anløbet København. De havde sammen med 12 andre musikere sejlet med dette skib i tre år, hvorefter de for flere år siden afmønstrede i New York. Undervejs var de blevet uddannet som musikere, og ved ankomsten til New York stod de bedste orkesterengagementer åbne for

dem. Flere af disse danske musikere, der var sejlet med det amerikanske skib fra København for ni-ti år siden, havde her i Amerika opsparet en pæn formue, og en af musikerne underviste i Boston et betydeligt antal elever, som tilhørte byens bedste familier. De to allerede nævnte danskere var således professionelle musikere. De to andre musikere var rejst til Amerika på grund af skæbnen og omstændighederne. Den ene var en svensk baron, som havde en fin søofficerseksamen, men i et uoverlagt øjeblik havde han begået en tjenestefejl, og måtte derfor flygte for at undgå en streng straf. Nu havde han her i Amerika, som han selv udtrykte det »...lagt sig efter pianospil (som han var rimelig god til) og drikkeri«. – Danskeren havde været købmand i Bordeaux og kom fra en af de mest agtede familier i København. Han var en ung mand med et godmodigt udseende og sind. Han var sanger i musikkorpset og kaldte sig Victor Lablache. Efter at have spillet et stykke tid, styrede musikerne mod den lille barberstue for at få en forfriskning, inden de lagde sig. Senere på aftenen så jeg den cigarrygende svenske baron samtale med en irlænder om muligheden af en revolution i sidstnævntes fædreland. Baroneren var meget veltalende, og det lod til, at han flere gange havde besøgt *something else*. Vi gik i seng på samme tid. Baroneren lå i lang tid og holdt øje med sine støvler, som han havde sat ved siden af sin køje, og som han var bange for, at opvarteren ville hente til pudsning, hvilket ville koste baronen 12½ cent. Et beløb som han kunne købe to glas Jamaicarom for.

*Stor fattigdom og nød tvang mange
irlændere til at udvandre til Amerika i revolutionsåret 1848.
Her bliver en irsk bonde tvunget fra sin ejendom samme år.*

Men næste morgen mødte jeg baronen iført støvler, der skinnede som sort ibenholt. Jeg kunne ikke lade være med at smile. Og på lige dele svensk, dansk og engelsk udrød han: »God d-! Den svarta satan. Der lå jeg i går aftes og *watchede* og *watchede*, for at han ikke skulle tage mine støvler. Men ta' mig tusan, han tog dem alligevel, den sorte rakker!... Det kostede mig 12½ cent... Jeg skal sove med støvlerne på næste gang, ta' mig tusan!« Og baronen gik bort. Den »svarta satan« havde muligvis taget hans sidste penge.

Nu er vi på Penobscotfloden. Af alle de stater, som jeg har besøgt i Nordamerika ligner Maine Norge mest, både hvad klimaet og naturen angår. Det er de samme scenerier, man ser, når man sejler på Maines floder, som når man krydser fjordene i den mellemste del af Norge.

På bjergskråninger vokser store gran- og fyrreskove. Og i dalene ser man hyggelige, hvide gårde, som ligger med store afstande imellem sig. Jorden er veldyrket. Et savværk ser man ved enhver gård, der har vandkraft til at trække maskinen, og overalt ligger der store hvede- og majsmarker afvekslende med flade og frodige græsmarker. Kreaturerne er af ædel race. Alt tyder på velstand og driftighed. Og det er såmænd ikke så længe siden, at disse strækninger blev opdyrkede og skovene ryddede. Endnu den dag i dag lever indianerne her i nærheden, men de forsvinder efter-

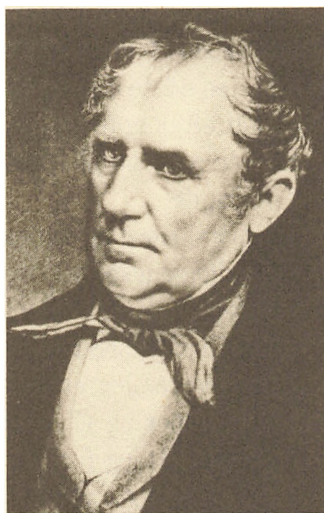
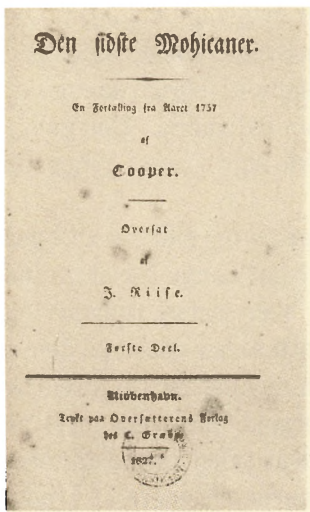
»Kreaturerne er af ædel race. Alt tyder på velstand og driftighed.«

hånden som civilisationen rykker frem – eller også tvinges de til at følge deres hvide brødræses fodspor og eksempel.

Cirka klokken otte ankom vi til Bangor, som man, Gud ved hvorfor, kalder *The Queen of the East*, Østens Dronning. Der findes så at sige kun en gade i hele byen. Men det liv og den handel, man så overalt fortalte, at det var en by i betydelig fremgang, som alle andre amerikanske byer. Vi tog ind på Bangor House, som var et fortræffeligt hotel og lå meget smukt. Men vi hastede videre, idet vi havde planer om samme dag at besøge Oldtown, en indianerkoloni, som man kunne nå med jernbane på en times tid.

På denne side af floden ligger en del savværker og tømmerpladser. Her bor mange velhavende mennesker, som handler med planker, bjælker og brædder. Vi besøgte en gammel fransk læge, der havde levet på stedet i mange år. Han var en jovial mand, og selv om han var omkring de 70 år, så havde han endnu bevaret den glød og ungdommelige friskhed, som er hans nations særkende. Hans værste fjende var podagraen¹⁾, men som han sagde: »Det har jeg tilfælles med mine landsmænd. Det er ungdommens synder, der kommer igen. Det kan ikke være anderledes.«

I hans selskab besøgte vi nu indianernes koloni på den anden side af floden, men vore forventninger blev i høj grad skuffede. Indianerne havde indkvarteret sig i små, stinkende, beskidte enetages huse. Enkelte indianerfamilier, som havde fået smag for civilisationens

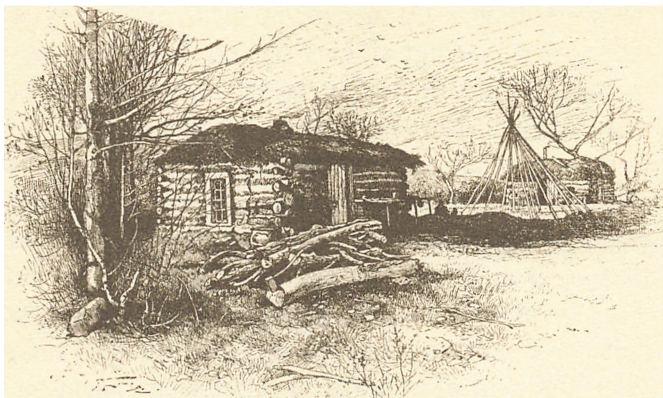

James Fenimore Cooper (portrættet) var fra sit barndomshjem ved Otswegosøen fortrolig med indianerne, som han har skildret i en række ungdomsbøger. Blandt disse »Den sidste mohicaner«, som udkom i 1826. Dansk udgave 1827.

goder, var flyttet over til den hvide befolkning. Her var flere af mændene både propre og nette, klædte som gentlemen, men kvinderne forekom mig mere eller mindre snavsede, stygge og rå. De fleste af dem var fordrukne og havde andre laster, så vi var alle sammen glade, da vi vendte ryggen til den indianske koloni, som vi havde ventet os så meget af. Vi havde Coopers indianerromaner i tankerne, men det var umuligt for os at finde nogen af de typer, som han så poetisk har skildret.

Da vi atter sad i doktorens hyggelige dagligstue og havde spist et fortrinligt fransk måltid mad, faldt snakken på den sidste franske revolution i februar samme år. Men lidt efter talte vi igen om indianerne. Den gamle doktor tændte sin pipe, lænede sig tilbage i gyngestolen og sagde:

»Der er skrevet og talt så meget om indianerne, også på det allerseneste, så jeg er lidt bange for at gå ind på det emne. Kun Gud ved, hvor mange romaner og digte, som en hel hær af forfattere har ødslet på denne menneskerace. Jeg er af den mening, at De forenede Stater, Cooper og Chateaubriand²⁾ har tjent mest på indianerne. Da jeg for mange år siden var udstationeret i Florida lærte jeg indianerne nærmere at kende, og ud fra denne viden bedømmer jeg de forskellige stammer. For med få undtagelser er de næsten alle ens. Mange forfattere har berømmet de indianske kvinders skønhed. Jeg har aldrig set en eneste blandt mange tusinde, som man blot kunne kalde takkelig. Selv ved at betragte dem indgående, har jeg aldrig kunnet finde ud af, om de er 16 eller 60 år. De drikker alle sammen som svampe og i de telte eller huse, hvor vi var indkvarteret, sprang de rundt som fauner. Det første ord, man hører fra deres læber er *wyomee*, som oversat betyder whisky. De dukker op uinviterede, gennem vinduet (eller hvad man nu skal kalde det hul, der findes i husene i Floridas smukke, men usunde skove) lige så ofte som gennem døren. Og hvis man ikke har øjnene åbne, vil man hurtigt savne en eller flere af de ting, som har hængt på knagerne på væggen.

*Fra teltet til blokhuset – et af indianernes første skridt
mod civilisationens »goder«.*

Men man kan ikke altid huske, hvad det er, der er blevet borte. – Kun ét ved man, at der savnes noget. At få besøg af fem-seks kvinder lyder nok herligt for én, som ikke kende de indianske »damer« – men jeg forsikrer Dem, mine herrer, at man snart bliver træt af den slags besøg. Disse gæster anbringer sig nemlig ugenert med tre af dem på sengekanten, to på den eneste feltstol, der findes i rummet, og den sjette er da tvunget til at stå op. De få indianske sætninger, man har lært er hurtigt udtømte. Og da man hverken har en indiansk grammatik eller læsebog, så hører snakken snart op... Men kun fra vor side, for så let er det ikke at blive fri for disse påtrængende gæster. Det bløde ord *wyomee* ruller med en forbavsende lethed over in-

dianernes tunger. Og man må nu indse, at afskedsøjeblikket er afhængigt af, hvor hurtigt de får deres ønske opfyldt. Der er tre ting, som kan gøre en ende på disse lange visitter: Brændevin, tobak og penge. Det førstnævnte har man kun et ringe forråd af, og det skal bruges til medicinske formål. Det andet kan nogle steder slet ikke købes for penge. Det eneste, der så er tilbage, er at betale med det, som i øjeblikket er det mest værdiløse for os, sølvskillinger. Inden jeg kendte indianernes opførsel, tænkte jeg på at lade dem sidde til de blev kede af at vente. Men det eksperiment forsøgte jeg kun en gang. Indianeren lever et uregelmæssigt liv. Han har ingen faste tider til at spise, sove eller motionere. Tiden er hans egen, og hvis han ikke bliver tvunget til at bortfjerne sig, bliver han liggende som en hund foran ildstedet, indtil instinktet driver ham ud.«

Og doktoren fortsatte: »Den indianske kvinde er tidligt udviklet. Som ganske ung lærer hun, at hendes formål her i livet er at høste majs, bære alle byrder, sidde nederst ved bordet, og i det hele taget være en slags hund eller husdyr for sin herre – med andre ord hendes mand. En datter må male kornet på en håndkværn, hvilket er det tungeste arbejde, man kan tænke sig. Hvis moderen ikke er optaget af andet, sigter hun melet gennem et groft bomuldsklæde. – Imedens går manden på jagt eller driver tiden bort, og husets søn betragter med foragt sin mor og søster, der måske er i færd med at forvandle en tigget eller stjålet sølvskilling til en ørering, som han skal benytte. Indianer-

Forfatterens noget deprimerende beskrivelse af indianerkvindernes liv finder sin modvægt i den italienske kunstner Tiepolos (1696-1770) maleri, hvor en indianerkvinde er skildret i en magtposition.

ne behandler deres kvinder skændigt. Disse vilde benytter deres kvinder, som lastdyr. Kvinderne udfører alt arbejde. Og mændenes kærlighed til deres kvinder er af samme sanselige beskaffenhed som dyrets. De

bryder sig ikke om deres børn, og alle mænd i stammen er lige så meget far, som barnets virkelige far. Moderen følger sit instinkt og plejer afkommet så godt hun kan i to-tre år – og husker dem hele sit liv...«

Efter en lille pause fortsatte doktoren: »Der falder mig en episode ind om en hårdtprøvet uchee-indianerindes skæbne. Jeg så hende ofte i nærheden af vor lejr under mit ophold i Florida. Hun havde en mand og to børn. Manden var fra samme stamme som hun. De to var muligvis de sidste af stammen. De talte et sprog, som hverken seminole-indianerne eller tolkene forstod. Manden var bange for at omgås territoriets indianere, da han frygtede, at de ville dræbe ham. Af den grund opholdt han sig i nærheden af fortets beskyttende mure, og ikke så meget fordi han søgte de hvides selskab. Ingen vidste, hvor de kom fra. Konen og børnene var næsten nøgne. De havde fået klæder og småfornødenheder fra fortet, mens manden var ude på jagt. Men engang blev han borte i flere uger, og man frygtede, at han var faldet i hænderne på en fjendtlig stamme og dræbt. Og hvad gjorde konen så? Hun ventede endnu en uge, og da han ikke dukkede op, tog hun børnene på armen og begav sig ud i skovene for at lede efter manden. Vi hørte aldrig mere fra dem... Men nu fordyber jeg mig for meget i mine minder fra Florida, og jeg kræver for meget af Deres tålmodighed, mine herrer! Men den røde race har altid interesseret mig. Det gør mig ondt at tænke på, hvad indianerne er *nu* i forhold til, hvad de *var*. Selv om min beskrivelse af indianerne ikke har været positiv, så er den i det mind-

ste sand. Men blandt hundreder af stammer er der enkelte, som er blevet mere og mere civiliserede i omgangen med den hvide mand. Jeg har for eksempel i Washington mødt flere høvdinge, som med deres erhvervede kundskaber og deres opførsel og manerer er fuldt værdige til at blive kaldt *gentlemen*.

Men de indianere, som bor på den anden side af floden har desværre tilegnet sig flere af civilisationens onder end goder. Dog finder man også her undtagelser, selv om de er få. Indianerne er for det meste dovne og svinske. Og alkohol spiller en hovedrolle i deres liv.«

Doktoren fortsatte med at skildre indianernes liv og deres skikke, hvoraf mange var af en sådan karakter, at de ikke kan trykkes, selv om nogle vil finde dem originale og interessante.

Næste morgen foretog vi i doktorens selskab en udflugt sydpå, cirka 30 kilometer fra Bangor. Vejret var os gunstigt, og vi så en herlig dag i møde. Vi skulle besøge en af doktorens venner, kaptajn Williams, som efter at have trukket sig tilbage fra søen for en snes år siden nu boede fredeligt og stille på sin gård i en af de smukkeste egne i Maine. Klokken elleve ankom vi til *Windham*, som kaptajns gård hedder. En stor hund af den ægte, engelske bulldog-race meldte vor ankomst for beboerne. Og kaptajn Williams kom straks ud. Han var høj og rank og var vel en 50-60 år. Hans ansigt var åbent og udtryksfuldt, og alderen havde kun spredt få hvide stænk i hans mørkebrune hår. Han modtog sin ven – *the old french doctor* – med stor varme, og tryk-

kede hjerteligt vore hænder, da vi blev præsenteret for ham.

»De må tilbringe dagen i mit hus, mine herrer!« udbrød han. »Træd indenfor. Jeg regner med, at De er trætte efter turen. Hvil Dem nu lidt og tag til takke med, hvad huset formår.«

Vi gik ind i dagligstuen, der var stor og rummelig og med en fortryllende udsigt over Penobscotfloden. Sten, konkylier og havplanter var udstillede på kaminen og bordene. På væggene var der smukke kasser af mahogni med glas for, som indeholdt udstoppede fugle fra hele verden. Kaptajn Williams havde bragt dem med hjem fra sine mange rejser, og det var en stor fornøjelse for ham at fortælle, hvor han havde fundet dem, og hvad de hed på latin. Fine bløde tæpper – den så velkendte amerikanske luksus – lå på gulvet. Rundt om bordet, der stod midt i stuen, var tre-fire gyngestole, hvis bløde sæder vinkede indbydende til den trætte vandrer.

Imidlertid var det tre andre ting i rummet, der mere end alt andet tiltrak min opmærksomhed. Over kaminen hang nemlig i en stor forgyldt ramme *den norske grundlov*³⁾ med politikernes portrætter langs med kanten af teksten. Og under grundloven hang i tilsvarende rammer billeder af Christian August⁴⁾ og Christian Frederik⁵⁾. For at beskytte dem mod fluer var de omhyllet af grønt florklæde.

Mit første blik på kaptajn Williams syntes at fortælle mig, at han var europæer og måske skandinav, men da jeg hørte hans ægte yankee-dialekt, forsvandt disse

tanker øjeblikkeligt hos mig. Men da jeg så de tre billeder, vendte mine funderinger tilbage. Og da værten netop trådte ind i stuen i selskab med en pige, der bar nogle forfriskninger, og så mig stå foran billederne og betragte grundloven, udbrød han på engelsk: »Det er vist uforståeligt for Dem, min unge ven!« Og jeg svarede ham på dansk: »Det er ikke så uforståeligt endda, kaptajn Williams.«

Forundret sagde han, stadig på engelsk: »Hvad djæveln! De er nordmand! Vi er landsmænd!«

»Jeg er dansker,« svarede jeg, »men har opholdt mig længe i Norge og er bundet til landet med så mange slægts- og venskabsbånd, at jeg elsker det lige så højt som mit fædreland.«

»Jeg er født i Norge,« sagde kaptajnen, »men jeg er amerikansk borger og har boet her i over 35 år. Lad os snakke sammen senere,« tilføjede han, da den franske doktor nærmede sig. »På en måde er vi jo fra gammel tid landsmænd.«

Efter at kaptajnen havde underholdt sig med sine øvrige gæster over et glas ypperligt madeira, fik han fat på mig igen. Og medens vore franske venner ivrigt diskuterede de forholdsregler, som regeringen havde taget kort efter februarrevolutionen i Frankrig, satte kaptajnen og jeg os hen i et hjørne af stuen til en hyggelig samtale.

Det var svært for ham at tale norsk, især i begyndelsen. Hvert andet ord var engelsk, og da jeg mærkede, hvor vanskeligt han havde ved at udtrykke sig på sit modersmål, foreslog jeg, at han talte det sprog, som

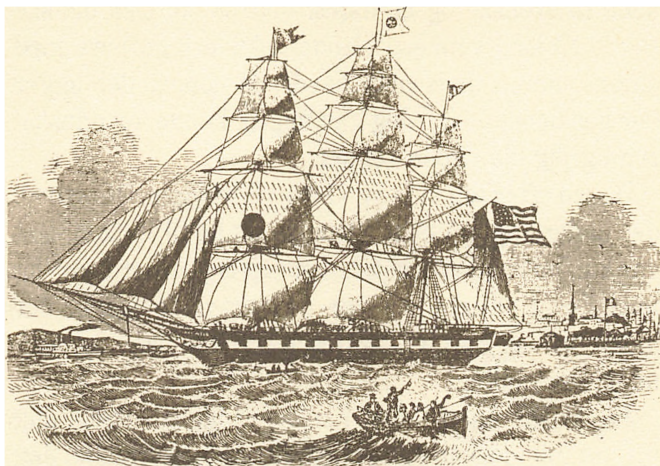
han havde benyttet i over 35 år. Men det nægtede han og fortsatte med sit »norske«.

»Jeg har ikke glemt mit modersmål,« sagde han. »Jeg forstår det, når jeg læser det, både i skrift og på tryk. Og det lige så godt, som da jeg første gang satte foden på amerikansk jord. Men jeg har ingen øvelse i at tale det, og det er derfor, at jeg mishandler det, som jeg gør nu. Men selv om det kniber, så skal jeg ved Gud i gang igen med mit norske!«

Han fortalte mig nu, at han var født i nærheden af Christiania⁶⁾, hvor hans far havde været præst. Han skulle også selv studere og blev sendt til København for at forsøge at få studentereksamen. Men netop på det tidspunkt mistede han både sin far og mor, og da han intet arvede, kom han i huset hos nogle fjerntbeslægtede. De behandlede ikke den 14-årige gut særlig kærligt eller omhyggeligt. Han var det eneste barn, og som han sagde: »Hårde ord, ganske lidt mad og en gang imellem et par kraftige øretæver var ikke just noget, der kunne binde mig til fædrelandet.«

Så en skønne dag løb han bort fra sine slægtninge, der havde planer om at finde en læreplads til ham. Han tog hyre på et engelsk skib, som netop lå sejlklar ved landgangsbroen i Christiania.

Da han kom til England forlod han skibet, og i de følgende 15 år sejlede han med forskellige amerikanske skibe uden et eneste uheld. Men lad ham nu selv fortælle. Jeg ønsker blot, at jeg her kunne gengive den alvorlige og rolige tone, hvormed han berettede sit livs oplevelser.

»I de følgende 15 år sejlede han med forskellige amerikanske skibe uden et eneste uheld...«

Packetbåden »Isaac Webb« var en typisk repræsentant for de store amerikanske sejlskibe i midten af 1800-tallet.

»Ser De, sølivet er nu engang noget for sig. Den første rejse med engelskmanden huede mig ikke. Kaptajnen var en hård mand. Både han og mandskabet bankede mig. Jeg arbejdede nat og dag og forstod kun lidt engelsk.

Da jeg var afhyret ved ankomsten til London, drev jeg rundt i den store by et par dage. Jeg havde nogle få skillinger på lommen, og følte mig stolt over at være mine egen herre. Da jeg en skønne formiddag stod foran en vekselerers butik i Lombard Street og kiggede på de mange guld- og sølvmonter, der lå i vinduet, duk-

kede to svenske og en dansk matros op. Den danske sagde til sine venner: 'Fanden skulle tage hyre med amerikaneren, hvis man havde de penge, der ligger her hos denne jøde!' Jeg gav mig til kende, og danskeren og jeg blev gode venner.

Dagen efter tog vi begge hyre på briggen »Newton«, der under kaptajn Sear's ledelse skulle til Boston. Det var kun min anden sørejse, men jeg blev snart fortrolig med havet. Kaptajnen var den braveste mand, der kunne gå i et sæt tøj. Og jeg blev både hans og styrmandens yndling.

Jeg sejlede med skibet i seks år. Jeg tilegnede mig megen søkundskab og avancerede til 1. styrmand. Jeg var nu over 21 år. Jeg havde sparet flere hundrede daler sammen og tænkte på at gense Norge. Men jeg ved ikke rigtig, hvad det var der skete. Jeg havde bestemt mig til at rejse hjem, når jeg havde sparet tusinde daler sammen. Det lykkedes, men jeg synes, at jeg skulle have lidt flere – kort og godt, det ene år gik efter det andet. Jeg lagde penge op hvert år, men min hjemlængsel aftog.

Det norske sprog var blevet mig fremmed. Jeg talte det aldrig, selv om jeg mødte landsmænd i udlandet, og mine interesser bandt mig mere og mere til det land, hvor jeg betragtede mig selv som statsborger. Således gik tiden indtil mit 25. år. Jeg sejlede stadig med den samme kaptajn. Da han døde af en tropesygdom under et ophold i Manila, overtog jeg som 1. styrmand kommandoen over skibet. Vi havde en usædvanlig hurtig hjemrejse. Mine redere tjente mange penge

på lasten, og jeg blev kaptajn på skibet. Gud var med mig de første 10 år, hvor jeg førte skibet for mit gamle rederi. Jeg havde set nok af verden. Jeg havde ikke haft nogen uheld. Og nu tænkte jeg som så: 'Du har længe nok flakket rundt på det salte hav. Du har nok at leve af resten af dit liv, og du skal ikke udfordre havet mere.' Jeg var stadig ung. Og ønskede nu at pløje landet i stedet for havet. Så købte jeg Windham, giftede mig og betragtede mig som en meget lykkelig mand. Alt hvad jeg ejer er mit. Jeg skylder ingen noget. Jeg har herlige børn, gode naboer, fred med mig selv og min Gud – hvad kan man så forlange mere?»

Kaptajn Williams tav et øjeblik og så sig selvtilfreds omkring på en måde, som kun et roligt sind kan afspejle i et menneskeansigt. Så fortsatte han:

»Men jeg kunne alligevel ikke lade være med at få fluer i hovedet, når jeg tænkte på Norge. Jeg havde ikke talt tyve norske ord i den tid, jeg havde været borte. Jeg *tænkte* – hvis jeg må bruge det udtryk – på engelsk. Men mærkeligt nok, læste jeg altid fadervor for mig selv på norsk, når jeg stod op om morgenen. Jeg så sjældent noget i aviserne om, hvad der skete i mit fædreland. Og jeg udvekslede ikke breve med nogen. – Mit liv her i Amerika stod i skarp kontrast til livet i Norge. Jeg var blevet rig i Amerika, og jeg elskede landet højere end noget andet land i verden. Hvem kan bebrejde mig det?... Men alligevel tror jeg ikke, at der findes noget menneske, der kan glemme sit fædreland. Jeg rejste fra Norge, da jeg var femten år, og ønskede ofte de første år derefter, at jeg kunne

»Men jeg kunne alligevel ikke lade være med at få fluer i hovedet, når jeg tænkte på Norge...« (Bergen omkring år 1800).

vende tilbage. Men efterhånden tabte jeg denne lyst. Og hvis der ikke var sket en lille begivenhed, ville jeg måske i øjeblikket have været ganske uvidende om, hvad der var hændt i Norge siden dets adskillelse fra Danmark.

For cirka ti år siden kom min nabo og ven, kaptajn Clark hjem fra en rejse til Rio de Janeiro. På en auktion efter den norske og svenske konsul havde han købt grundloven og de to portrætter, som hænger over kaminen. Han vidste, at jeg var født i Norge, og han havde købt tingene, da han hørte, at de var norske. Og ved

hjemkomsten forærede han mig dem som kuriositeter. Og det var i sandhed kuriositeter for mig! Da jeg første gang kiggede på de gamle bogstaver, var det, som om jeg blev flyttet tilbage til min barndom. Jeg forstod ikke rigtig ordene, fordi det hele flød sammen for mig, og jeg tror, at jeg kneb en tåre. Jeg takkede min ven for gaven og satte mig atter til at betragte tingene. Jeg vidste, at Norge havde fået en ny forfatning, men jeg kendte ikke detaljerne. Nu kiggede jeg den nærmere efter i sømme og så, at den, på enkelte punkter nær, var et stort og fortjenstfuldt arbejde. Og pludselig begyndte jeg at føle

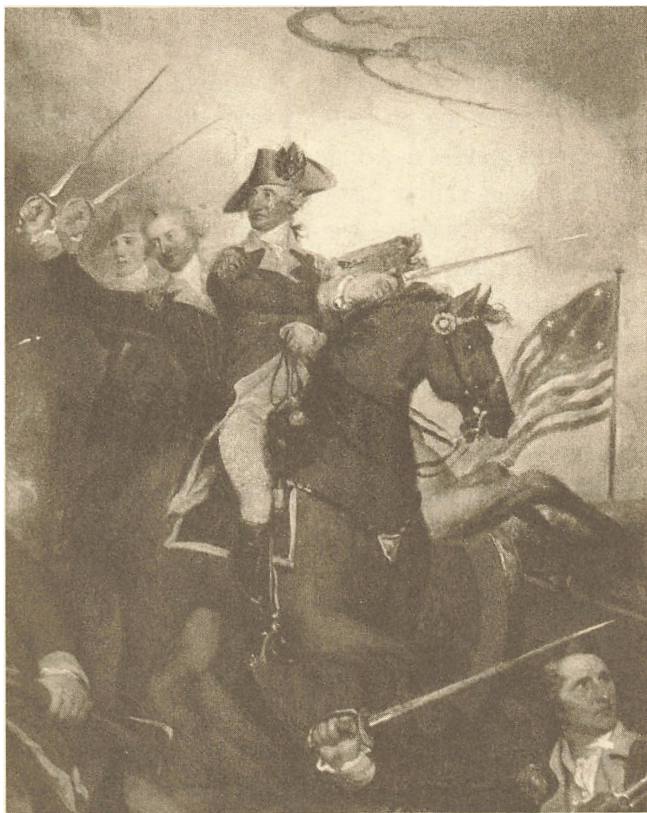
*»...hvis der ikke var sket en lille begivenhed, ville jeg have været uvidende om, hvad der var hændt i Norge..«
Det var på gården Ejdsvoll, at Norge i 1814 fik en ny grundlov, som kaptajn Williams omtaler i teksten. (Maleri af Oscar Wergeland).*

mig stolt over at være nordmand. Jeg lod loven indramme i en prægtigere ramme end dens tidligere. Og jeg hængte den op midt imellem den amerikanske uafhængighedserklæring og billedet af den udødelige George Washington. Så længe jeg lever, skal den hænge der, og mine børn vil ære et af mine sidste ønsker: at den skal hænge på Windham, så længe gården er i slægtens eje. Synes De ikke, at den har fået en værdig plads mellem Washington og 'erklæringen'?«

Jeg kunne ikke andet end samtykke. Og han fortsatte: »Fra det øjeblik 'grundloven' kom ind i mit hus, har jeg tænkt meget på Norge. Jeg har forsøgt at få så mange nyheder som muligt, og har skrevet efter norske bøger og aviser. Jeg taler hver dag med min familie om Norge, hvilket jeg aldrig før har gjort. Ved hjælp af den norske konsul i Boston får jeg hele tiden norske journaler, så jeg kan følge udviklingen i *my old country*. – Men hvis jeg ikke havde fået grundloven af gamle Clark var det ikke sikkert, at jeg nogen sinde havde fortalt noget menneske – ikke engang Dem, min unge ven! – at jeg var nordmand af fødsel.«

»Men har De ikke haft lyst til at vende tilbage til Norge, eller blot besøge landet?« spurgte jeg.

»Nej,« svarede kaptajnen. »Det har jeg ikke. Jeg er ved at blive gammel – og jeg har ingen at besøge i Norge. *Her* har jeg mit hjem, her vil jeg, når Gud kalder på mig, hvile mine ben. Jeg har de bedste ønsker for mit fædreland, og jeg skal hjælpe enhver af dets sønner, som skulle komme i nød her i landet, hvis jeg overhovedet kan opspore dem. Men at vende tilbage

*»Den udødelige George Washington...« Frieidshelt og senere
præsident. Her i kamp mod englænderne under
uafhængighedskrigen i 1775-76*

i min alder.... *no, no, my dear friend, it wouldn't do!*«
Og han ledsagede sine ord med et eftertænksomt smil.
Jeg ønskede at høre kaptajnens mening om udvan-

dringen fra Norge og fik samtalen drejet hen på dette emne. Han svarede mig meget træffende:

»For nordmanden, der har stor familie og kun lidt penge, tilråder jeg ubetinget emigration til Amerika. Det samme gælder den unge mand, der har et par dygtige hænder og som er flittig og arbejdsvillig. For disse mennesker er Amerika 'Det forjættede Land'. Men de dovne og de lade skal blive hjemme. De kan lige så godt dø af sult og elendighed i Norge som her i landet. Det er min mening om emigrationen...« Efter en lille stunds tavshed fortsatte han: »Jeg har erfaret, at man har sendt en luthersk præst fra Norge til Wisconsin. De narrestreger skulle de holde op med. Jeg er overbevist om, at en sådan persons indflydelse kan blive skadelig på mange områder. Han vil naturligvis prøve at modarbejde det såkaldte »sekt-væsen«, mens han glemmer, at den lutherske religion også er sekterisk, nøjagtig som de andre, der findes her i landet. Det er godt, at kundskaben om Gud spredes iblandt menneskene. Men troen skal være fri. Fri som landet vi lever i. Og det ville være bedre, hvis der blev udsendt præster fra Christiania til de mange finner og lapper, der endnu lever som hedninge inden for rigets grænser – i stedet for at sende dem til Wisconsin og Afrika. Om få år vil pastor Dietrichsons menighed være meget mindre, for jeg har hørt, at unitarernes⁷⁾ tro breder sig stærkt både i Wisconsin og Iowa. Og det skal man ikke undre sig over. Jeg tilhører selv denne kirke. Den prædiker en fornuftig lære, en forståelig religion. Og jeg har slet ingen samvittighedskvaler, fordi jeg som

Trangviksposten

Organ for Trangvik og Omegn

No. 3. | Uden mer hver Onsdag og Lørdag i stort 2 Spaltet format og
koster 2 Kr. Halvåret, ombragt i busene eller sendt med Posten. | 20. Aarg.

*Idealbillede af en nyrig, norsk udvandrer i Amerika.
Virkeligheden var ofte helt anderledes.
(»Trangviksposten«, norsk avis).*

unitarianer fornægter Kristus som en guddom. Nej, frihed i alt, det er mit ordsprog, og fremfor alt *religiønsfrihed.*«

Hen på eftermiddagen tog den franske doktor og hans venner afsked med Windham. Men kaptajnen havde venligt indbudt mig til at blive nogle dage, og jeg be-

fandt mig så godt, at besøget kom til at vare flere uger.

Hver dag foretog vi små udflugter, til vands og til lands. På den måde fik jeg set de smukkeste egne og naturscener i den nordlige del af Maine. Det var som at befinde sig i Norden. Det var forfriskende og vederkvægende at vandre i de stille og højtidelige gran- og fyrreskove i den tidlige morgenstund, at bestige de mosklædte fjelde, at kigge ned på de mange skibe, der med deres hvide sejl dansede hen over de blå floders bølger. Undertiden så man et stort dampskib med dets maskine flankeret af de to skorstene, der ligesom bølgede i takt på vandet, plaskende med sine kæmpehjul, mens det lynsnart pilede forbi skonnerter og brigger. Hver gang jeg så et af disse menneskehedens triumfværker fare forbi mig dybt nede på den blå flod, syntes jeg ikke, det var forunderligt, hvad indianeren havde gjort, da han for første gang fra sin bjergskov så et dampskib sejle på den stille flod. En flod, hvis strøm kun havde været vant til at bære hans lette kano eller den hvide eventyrers slanke båd. Da indianeren så den store kolos med den mørke røg fra skorstenene og med masterne uden sejl, flyve hen over floden som pilen fra hans bue, da sank han på knæ og påkaldte den store ånd. Han troede, at dampskibet var et levende uhyre, udsendt af den hvide mand for ved djævelens magt, at udslutte den røde mands race. Selv i dag betragter han dampskibene med uvilje. De har jaget fiskene bort fra hans floder, siger han, de har forpestet luften og bragt »ildvandet« til de fjerneste egne af hans store land.

Maine er en stat med velstand. Vi besøgte flere landmænd, der var rige folk. Deres måde at dyrke jorden på er vidt forskellig fra den, der anvendes i Norge og Sverige. Som tidligere nævnt ligner Maines landskab ellers meget de to landes, men de landbrugsredskaber, man finder i Maine, er med deres lethed og elegance en stor kontrast til Nordens redskaber. De er både hensigtsmæssige og brugbare samt smukke og solide. På alle gårde finder man kvægracer, der sagtens kan måle sig med de bedste europæiske, og et par okser koster ofte 200 dollars eller mere.

Skovene bliver ikke skånet særlig meget i Maine. Men det kan ikke ses, for der er træer nok til flere århundreder, og amerikaneren tænker ikke så meget på sine efterkommere. Han har banet sig *sin* vej gennem livet og kræver ikke, at sønnen skal gå samme vej. År efter år åbner industrien og den menneskelige opfindsomhed nye næringsveje. I Amerika kender man ikke ordet stagnation. Der er tusinde måder at tjene penge på. Man skal blot ikke sidde med hænderne i lommen, men klø på, og alle bestræbelser vil lykkes. Og man skal aldrig tabe modet, selv om alt ikke går, som man havde ventet det. Amerikanerne mister aldrig modet. Hvis man er dristig, får man hjælp i De forenede Stater. I dag fallit, i morgen ved venners hjælp om bord på en dampbåd og så tusinde kilometer til *the far west*, det fjerne vesten, hvor man kan begynde på ny. En gang må det lykkes, ved udholdenhed og fremdrift!

Som sagt opholdt jeg mig flere uger hos kaptajn Williams og hans flinke familie. Williams var dog ikke hans

rigtige navn. Han var døbt Frederik Vilhelm Gunst.

»Men,« som han fortalte mig, »så udtaler amerikanerne Gunst som *guns*, De ved nok, disse tingester, man skyder med, og de har gjort nar ad mit navn. Det behagede mig ikke, så jeg døbte mig selv Frederik Williams.«

Jeg skriver disse linier i fald nogle af hans slægtninge endnu skulle leve i Norden, så de kan få et indtryk af, at det er gået ham godt i den nye verden. Og at hans liv har været lykkeligt og vel anvendt, selv om det vel ikke har været mere begivenhedsrigt end så mange andre sømænds.

Jeg forlod den gæstfri familie på en smuk og venlig dag i slutningen af juli. Kaptajn Williams var halvsløj, men fulgte mig dog ned til dampbåden og bad mig huske på mit løfte om at besøge ham ved juletid. »Vi skal have en munter jul,« tilføjede han med et smil, idet han sagde farvel. »Og så kan vi snakke norsk sammen igen.«

Jeg gav ham hånden, takkede for de behagelige timer, jeg havde tilbragt i hans hus, og lovede at gæste Windham til jul.

Og så blev det 1. juledag 1848. Penobscotfloden var isbelagt, og Maines bjerge lå stolte og majestætiske i deres glitrende vinterpragt. Min slæde blev trukket af to hurtige heste, og snart holdt jeg foran Windham...

Men jeg mødte ikke den gamle nordmand. Vi kom ikke til at tale norsk sammen mere. Kun hans sørgende efterladte bød mig velkommen i det gæstfri hus.

*»Maines bjerge lå stolte og majestætiske i deres glitrende
vinterpragt...«*

Men hans ønske var holdt i hæder og agt. Og hvis en eller anden skandinav engang skulle forville sig op til Amerikas nordligste stat, er jeg sikker, at så længe

Windham er i den nuværende generations eje, så vil han finde Norges riges grundlov over kaminen – anbragt mellem den stolteste erklæring, som et folk nogen sinde har afgivet over for en suveræn fyrste, og portrættet af den mest ædle mand, der har levet på Jorden.

Gud og fædrelandet
CHRISTIAN 8. 1839–1848

FRA NEW YORK TIL NIAGARA

»Flow on for ever, in thy glorious robe of terror and of beauty; God hath set His rainbow on thy forehead, and the cloud mantles around thy feet...«

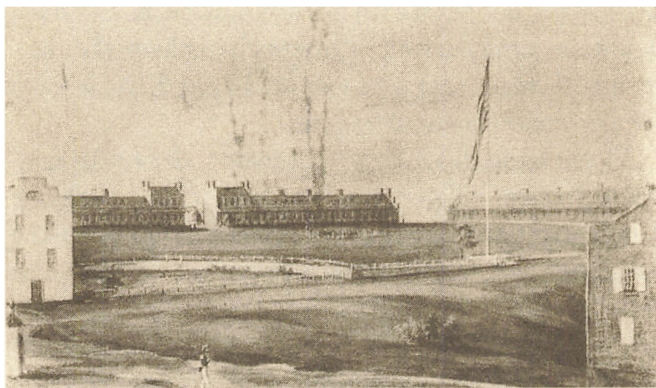
Lydia Sigourney

En dejlig sommerklar aften den 13. juni 1850 ankom vi til Buffalo fra Rochester. Solen var ved at synke ned over Eriesøen. Og dagens hede var i aftagende for en frisk brise, der blæste fra det lille indlandshav – en betegnelse, som man med rette kan give enhver af de store amerikanske søer – således også Lake Erie, selv om den er den mindste af søerne.

Vi var to danskere og en nordmand, der rejste sammen. To dage tidligere havde vi forladt New York. Og begunstiget af et herligt vejr havde vi nydt de smukke scenerier, som Hudsonfloden fremviser på turen fra New York til Albany. Ved West Point ligger det største militærakademi i De forenede Stater. Man finder det på en romantisk plads midt i de såkaldte Hudsonske Højlande, *The Hudson Highlands*, hvor vi gik i land og med stille deltagelse og beundring betragtede det smukke monument, som kadetterne for 5.000 dol-

lars har opstillet til minde om helten og fædrelandskæmperen Kosciusko⁸⁾. Monumentet ligger på den flodbred, hvor polakken plejede at spadsere, og som han altid betragtede som sit yndlingssted. Vort ophold i hovedstaden Albany i staten New York var kun af kort varighed. (Byen New York er ikke hovedstad i staten af samme navn, selv om det er den største by. Hovedstaden kaldes den by, hvor den lovgivende forsamling har sit sæde, og i staten New York er det Albany). Efter at have besøgt det pragtfulde Capitol, hvor de lovgivende kamre forsamles, rejste vi med jernbanen videre mod vesten.

Efter seks timers kedelig kørsel gjorde vi holdt i Utica, men kun for at nyde nogle forfriskninger. Få mi-

En ung soldat, Alfred Sully – søn af den berømte amerikanske kunstner, Thomas Sully – malede dette billede af militærakademiet West Point, hvor han blev uddannet 1837-41.

Thaddeus Kosciusko (1746-1817)

nutter senere lød en skingrende lokomotivfløjte, og så gik det videre, gennem Auburn med dets verdensberømte fængsel til den smukke og blomstrende by Rochester, hvor vi opholdt os en time. I denne by bor der flere danskere og nordmænd. Blandt andre de tre juvelerer Steen, Larsen og Schütz. Jeg talte med disse tre, som fortalte mig, at det gik både dem og deres syv-otte landsmænd overmåde godt i byen. Ingen havde planer om at vende tilbage til det gamle fædreland.

Det skulle da først være, når de havde samlet så meget sammen, at de kunne »leve sorgfrie resten af deres dage« derhjemme. En sådan sætning hører man næsten altid af sine landsmænd i De forenede Stater. Og det er et vidnesbyrd om, at nordboen i længden, med få undtagelser hylder sætningen:

»Øst, vest, hjemme bedst!«

Det var med beklagelse, at det korte ophold forhindrede mig i at besøge de andre danskere, der boede i byen. Ikke mindst fordi en kær ungdomsven, der tidligere havde været ansat på det såkaldte »Bülows Kontor« i København, var murermester i byen og en »holden« mand. Men jeg trøstede mig med, at jeg kunne besøge denne venlige by en anden gang.

Vort lille selskab rejste derpå til det nærliggende vandfald, Genesee Falls. Dette vandfald er næsten lige så bredt som Sarpen i Norge, men betydelig højere. Det lå henrivende smukt i det dæmrende aftenlys. Genesee-faldet har fået et sørgeligt omdømme på grund af Samuel Patch⁷⁹⁾ død. Denne mand, som var indfødt amerikaner, havde gjort det til sin private morskab (!) at springe ned i de forskellige store vandfald. Og til stor forbavselse var han altid sluppet heldigt fra det. Selv i Hesteskofaldet ved Niagara havde han hovedkuldts styrtet sig ud og lykkeligt nået over til den amerikanske side af faldet... Men en dag havde han taget et par dråber for meget og forregnet sig, da han sprang ned i Genesee-faldet. Man så ham aldrig mere...

Men vi var atter på toget, blandt flere hundrede emigranter. Flere af dem var nordmænd med kone og børn – og kun få penge på lommen. De havde forladt de hjemlige fjelde for at finde et nyt liv langt borte i de vestlige stater, i Wisconsin, Michigan og Iowa under bedre betingelser end dem, de hidtil havde haft. Møjsommeligt og kummerligt havde de levet i et land, der vel nok har Europas frieste regeringsform, men hvor befolkningen sukker under de byrder, som landets barske natur pålægger dem. Og hvor især landalmuen og arbejdsmanden mange steder, særlig i de afsidesliggende bygder, underkues af et ukontrolleret embeds- og aristokrativælde med misbrugt autoritet.

Her sad de nu sammen i de store jernbanevogne, mænd, kvinder og børn. De talte ikke meget. Man kunne tydeligt mærke, at de var plagede af alvorlige tanker. Og man hørte kun et udbrud af forundring og overraskelse på deres læber, når vi passerede et spændende sted på ruten. Mange, mange hundrede kilometer skulle de rejse over søer og floder, på jernbaner og knudrede landeveje inden de nåede deres fremtids forjættede land. Og når de endelig kom frem, hvor forjættet var så deres tilværelse? Ville de ikke blive mødt af tusinde vanskeligheder på grund af deres ukendskab til sproget, de nye leveforhold, klimaet og mange andre ting?... I sandhed, det var ikke mærkeligt, at disse emigranter så tankefulde og alvorlige ud! Men af og til skød et lysglimt frem i deres øjne, panden glattedes, og manden smilede forhåbningsfuldt, mens han tog sin trofaste hustru i den ene hånd og lagde den anden

hånd på sit barns hoved. Glade tanker fyldte ham i dette øjeblik. Han vidste, at han ville træffe slægt og venner i det fjerne vesten, at han ville kunne gøre sig forståelig på sit modersmål, og at alle ville hjælpe ham til rette efter bedste evne i begyndelsen... og at det hele nok skulle ende godt... Man havde jo skrevet efter ham, opmuntret ham til at sælge sin ejendom og sige et evigt farvel til de bjerge og dale, hvor generationer af hans slægt var fødte og døde... Der var ingen tvivl om, at også han ville blive en rig mand i Amerika, og at hans børn ville gå en bedre fremtid i møde end den, som moderlandet kunne tilbyde dem! Og beroliget af disse tanker delagtiggør han hustruen i sine overvejelser. Også hun bliver i det mindste for øjeblikket oplivet ved disse tanker, som hun tillidsfuldt og med håb vender i sit sind... Men da mørket falder på og lamperne tændes i vognen, da tager hun sit ældste barn på skødet, lægger sit hoved mod dets bløde kind, mens en tåre står i hendes øje.

Andre billeder svæver nu for hendes blik. Og hendes tanker er langt fra det land, hvor hun nu føres videre og videre med næsten lynets fart... Hun ser foran sig det gamle, røde bjælkehus i dalen, hvor hun er født. Hun hører klokkerne ringe i den lille bygds kirke, hvor hun er døbt, konfirmeret og viet. Hun hører elven bruse, og hun ser den smalle sti med de lysegrønne birke, hvor hun første gang mødte ham, som hun nu ledsager i en fremmed verdensdel, og som hun på tro og love har bedyret aldrig at ville svinge... Et dybt suk trænger sig frem i hendes bryst, og hun kysser moderligt det sovende barn...

*»Mange, mange hundrede kilometer skulle de rejse
over søer og floder, på jernbaner og knudrede landeveje
inden de nåede deres fremtids forjættede land...«*

På en af mellemstationerne, omtrent midtvejs mellem Rochester og Buffalo, måtte vi imidlertid gøre ophold et par timer, da et jernbanetog var løbet af sporet. En ulykke, der straks var telegraferet videre til den station, hvor vi nu var standset. På grund af denne forsinkelse nåede vi ikke til Buffalo før næste dags aften.

Vor bagage blev bragt til Lovejoy House, og vi fulgte selv langsomt efter, mens vi kiggede os omkring på vejen. Buffalo er en meget smuk by. I 1814 var den kun en lille landsby, der udbrændte så totalt, at kun ét eneste hus blev tilbage. I dag er der cirka 70.000 indbyggere. Byen har de bredeste gader i Amerika og meget vakre bygninger. Det er navnlig Eriekanalen, der her forbinder Hudsonfloden med Eriesøen, som har bidraget til byens hurtige vækst og blomstring. Buffalo er nemlig centralknudepunkt for hele emigrationen i vesten. Her ankommer irlændere, tyskere, nordmænd og svenskere med dampskibe, jernbane og kanalbåde på deres rejse mod fjerne bestemmelsessteder. Især om sommeren er her et mylder af rejsende, både fremmede og amerikanere. For her går jernbanen til Niagara Falls, herfra sejler de store dampskibe, som har forbindelse med Ohio- og Mississippifloden samt alle de store indlandssøer. – Kort og godt: Buffalo er knudepunktet for de vestlige og sydlige rejseruter både til vands og til lands.

Mr. Rathbun er den mand, som mest har bidraget til, at Buffalo har så mange smukke hoteller, kirker og huse. Og da denne mands skæbne i så lang tid gav de amerikanske aviser stof til mange artikler, vil jeg her

*»...et jernbanetog var løbet af sporet.«
Fotografiet af en togkatastrofe er det allerførste af sin art.
Ulykken skete på Rhode Island i 1853.*

beskrive ham lidt nærmere. Rathbun tilhørte en meget agtet kvækerfamilie¹⁰⁾ fra Pennsylvania. Ret tidligt opkøbte han store landområder i nærheden af den lille landsby, som da bar navnet Buffalo. Da Eriekanalen var fuldført, steg naturligvis de omliggende landområder i værdi, og en del af de strækninger, som Rathbun dengang ejede, er i dag Buffalos centrale del. Han tjente mange penge ved salget af sin jord, og på ægte amerikansk manér spekulerede han nu med disse penge. Han byggede prægtige hoteller, smukke private boliger, teatre osv., osv., og solgte dem igen med stor

fortjeneste efterhånden som Buffalos størrelse og handel tiltog. Senere påtog han sig at opføre en række andre store bygninger, såvel offentlige som private. Han beskæftigede undertiden 2.000-3.000 arbejdere hver dag. Men netop da, i 1836-37, indtraf den ulykkelige amerikanske handelskrise, da guld og sølv pludselig forsvandt og bankerne og de største handelshuse gik fallit – ja, det var en fuldkommen statsbankerot.

Rathbun stod længe imod. Trods den paniske rædsel, der havde grebet alle pengemænd, ville han ikke afskedige sine arbejdere eller stoppe sine betalinger. Det var først, da United State's Bank i Philadelphia lukkede sine døre, at Rathbun var nødt til at følge strømmen og give op... Men da de beskikkede embedsmænd skulle kontrollere hans bøger og regnskaber, opdagede de det uhørte, at veksler fra hans hånd til et beløb af to millioner dollars var i omløb – og at der ikke var dækning for dem.

Rathbun blev arresteret, og han tilstod straks forbrydelsen. Men han kunne klart og tydeligt bevise for retten, at hvis den ulykkelige handelskrise ikke var indtruffet, så ville han have kunnet indløse alle sine veksler. Og dertil have haft et overskud på ½ million dollars i ren profit på alle de leverancer og kontrakter, han havde påtaget sig. Han fik fem års fængsel, og afsonede de tre år af straffen i et fængsel, som han selv havde bygget. Men guvernøren benådede ham, og da de borgerlige rettigheder ikke fortabes i Amerika, hvis den dømte får noget af sin straf eftergivet af guvernøren, så påbegyndte Rathbun, hjulpet af nogle venner

straks efter frigivelsen, opførelsen af et hotel i New York. Hotellet ligger på Broadway og bærer hans navn. Det er meget værdsat af de rejsende, og i stueetagen har vor landsmand, den dygtige cigarhandler, Peter Gilsey, sin havaneserbutik.

Jeg passerede en af smågaderne i Buffalo nede ved kanalen, hvor emigranterne plejede at opholde sig, og hvor kost-, drikke- og spillehuse findes til overflod. Over en lille knejpe så jeg et skilt med denne tekst:

Larsen, norsk høker

Uden for butikken stod en stor skare bønder, hvis korte vadmeststrøjer, skindknæbukser og jernbeslåede sko afslørede, at de var vant til at krybe omkring i Telemarkens og Sognedals bjerggåse. Meget omhyggeligt læste de skiltet og marcherede kort efter i samlet trop ind i boden. De var fornøjede over at have fundet en landsmand – og så oven i købet en høker. Man må håbe, at de ikke har måttet betale dyrt for dette bekendtskab. For de fleste skandinaver, som giver sig af med »emigrant-forretninger« i Amerika har desværre et dårligt rygte. Men Halvor Paulsen fra Drammen, nu bosat i New York, er en hæderlig undtagelse. De svenske og norske konsulater i New York har givet ham de bedste anbefalinger.

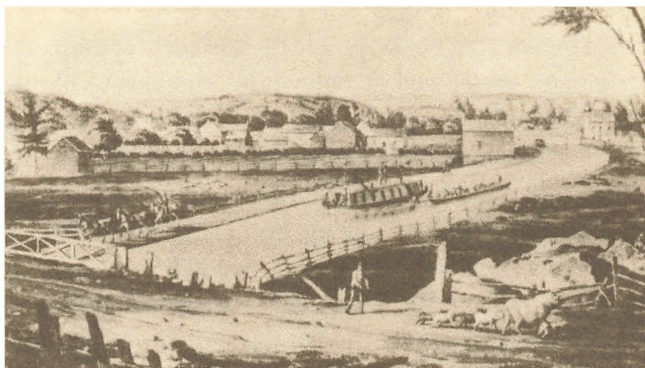
Men nu var vor bagage kommet i god behold til Lovej House, hvis flinke vært, kaptajn H. Gray modtog os i døren med et hjerteligt håndtryk. Denne agtede

mand fortjener også et par ord, førend vi rejser mod Niagarafaldet.

Kaptajn Gray er cirka 50 år. Han har været sømand og ofte besøgt København, hvis indbyggers gæstfrihed og velvilje han priser i høje toner. Enhver dansker kan føle sig som hjemme i hans hus og blandt hans fortræffelige familie. Når man tager afsked, må man, enten man piber eller synger, drikke et topfyldt glas af hans gamle »Hock«¹¹⁾, som han selv har købt hos Mumm i Frankfurt – og vi udbringer en skål for Danmark.

Og hvilken dansker vil ikke gerne drikke en skål for Danmark, når man befinder sig tusinder af kilometer fra perlen, »som svømmer på vove«¹²⁾.

Næste morgen klokken ni forlod vi Buffalo for at rejse med jernbanen til Niagarafaldet. Det var en dejlig dag uden alt for generende hede. Vi var over 400 mennesker med toget. De sidste 30 til 35 kilometer kører man langs Niagarafloeden og har Canada på den modsatte side. De, som ikke har været her før, stak hvert øjeblik forventningsfuldt hovedet ud af vinduet for om muligt at se faldet eller høre larmen. Men de trak lige så tit skuffet hovedet tilbage. For selv om det er uhyre vandmasser, der styrter ned over klipperne, så er larmen forholdsvis begrænset og kan næppe høres, før man kommer i en afstand af cirka tre kilometer fra faldet. Med hensyn til flodens rivende hurtighed og voldsomhed, så er det først på den sidste strækning at det mærkes for alvor. Men vandfaldet kan man slet ikke se fra toget.

*Erie-kanalen, der blev bygget i 1817-25
er en af USA's vigtigste kanaler. Den er 548 kilometer lang
og forbinder New York via Hudsonfloden med Buffalo
og de nærliggende Niagara Falls.*

Byen Niagara er opbygget omkring faldet og skylder dette sin vækst og opkomst. Der er mange fortrinlige hoteller, og vi tog ind på Cataract House. Lidt senere tog vi med omnibus ud til det sted, hvor faldet bedst kan beskues.

Vi kørte langs en stejl klippeskråning, der danner den ene side af det enorme bassin, hvor de frådende vandmasser opsamles. Nu hørte vi »vandtordenen« (Niagara er et indiansk ord, som betyder vand, der tordner) i dens brusende, evige hymne. Men nogle asketræer, der stod på fjeldkanten forhindrede os imidlertid i lige straks at se selve vandfaldet. Men vi havde næppe kørt 100 meter, før vognen standsede, og træbevoksningen sluttede.

Vi trådte ud – Niagara lå for vort blik!

Det er svært at beskrive alle de følelser, der gennemstrømmer sindet ved at opleve det smukkeste natursceneri, der findes på Jorden. Sjældent føler man sin lidenhed, sin ubetydelighed så stærkt, som når man er vidne til et sådant skuespil. På den anden side har man en dyb erkendtlighed for og taknemmelighedsfølelse over at være et levende væsen, der har mulighed for at kunne opfatte og forstå dette steds vidunderlige, majestætiske skønhed. Sjælen føler en varme og styrke, der ligesom bringer os et trin nærmere *Ham*, som alle vi dødelige trods vor forfængelighed må bøje os for og knælende må tilbede – og her er stedet! Her er rejst et alter, foran hvilket skovens røde mand og civilisationens hvide søn i umindelige tider har holdt sin andagt. Et alter, hvor kommende slægter begejstrede vil knæle og blande deres svage stemmer med vandtordenens højtidelige og brusende lovsang!

En temmelig stejl, men farbar vej fører fra fjeldkanten ned til en lille bugt, som er dannet af faldet cirka 2½ kilometer fra de klipper, som det styrter ned over. Vi gik ned til bugten, hvor det spinkelt udseende, men kraftigt byggede dampskib »The Maid of the Mist« ventede for at føre os så nær som muligt til Niagara Falls. (Vandfaldet ved Niagara består egentlig af to forskellige fald: Det amerikanske Fald og det store Hestekofald. Men på lang afstand ser de ud som ét fald).

Snart var vi på vej mod den skummende og rivende vandstrøm, der i ringe og hvirvler, med en evig fart flyder fra det mægtige vandfald. Der var to mænd ved

roret, og de var meget forsigtige. Vi nærmede os nu Det amerikanske Fald, som det kaldes, fordi det styrter ned fra den amerikanske side, hvorimod Hesteskofaldet grænser til Canadasiden. Vi sejlede næsten lige hen under det. Både herrer og damer var iklædt regntøj. Oven over vore hoveder styrtede den brede og skummende strøm ned i dybet fra en højde af cirka 50 meter. Vandet knustes til hvide dampe og rygende skum, når det ramte de store sten og fjeldblokke, som lå nedenfor – men netop disse sten dæmpede en del af den voldsomhed, som strømmen ellers ville have medført her, og som ville have berøvet os fornøjelsen af at kunne sejle på stedet, selv med den kraftige dampbåd...

Det var det mest fantastiske syn, der har mødt mig i hele mit liv!

Lidt senere nærmede vi os Hesteskofaldet. Vi gled modige, men tavse fremad. Vi blev indhyllet i damp og tåge, men kunne dog se alt i detaljer, mens tusinde regnbuer blev dannet over det lysegrønne, dejlige skummende vand, som styrtede ned fra den svimlende højde.

En lille båd krydsede pludselig fra Canadasiden til den amerikanske. Det var en færge, og man må ikke lide af svimmelhed, hvis man skal krydse strømmen med den.

Oppe på en klippe, der ragede frem over faldet, var en bro slået over den kogende vandmasse. Og derfra kom man til et lille tårn, der var bygget midt i Hesteskofaldet på en fjeldbrink nær den amerikanske side.

Her stod en mængde mennesker og hilste os med hatte og lommetørklæder, mens vi passerede faldet nedeunder...

Dampbåden standsede nogle få minutter ved broen på Canadasiden før den skulle sejle tilbage til den lille bugt, hvor den lå for anker. Vi benyttede lejligheden til at gå i land på *engelsk* grund. Her løb en meget besværlig vej hen over klipperne. Men da der altid er vogne i beredskab, fik min ven nordmanden fat i en ekvipage med to raske heste. Og nu gik det let op ad de stejle skrænter til Table Rock. (Fjorten dage efter at vi havde besøgt denne klippe, der hang ud over Niagarafaldet, styrtede den gigantiske fjeldblok ned i faldet. Ingen menneskeliv gik tabt, fordi det netop var middagstid, da det skete. Men en vogn med to heste styrtede i dybet).

Her ser man Niagara fra oven – her er udløbet af, eller rettere nedstyrtningen af Niagarafløden, der danner udløbet af Eriesøen og næsten alle de store indlandssøer i Amerika. Disse søer antages at indeholde næsten halvdelen af alt det ferskvand, der findes på Jordens overflade. En professor har anslået mængden af det vand, der kastes ned over Niagarafaldene til 11.524.375 tons i timen.

Det er ikke så underligt, at indianeren – ifølge et gammelt sagn – da han første gang så faldet, anså det for at være den store ånds bolig. Og som det sted, hvor tusinde basuner daglig lød til guddommens pris, mens den store ånd selv lyttede til disse toner, skjult bag det lysegrønne, skumfrynsekantede kæmpetæppe, som

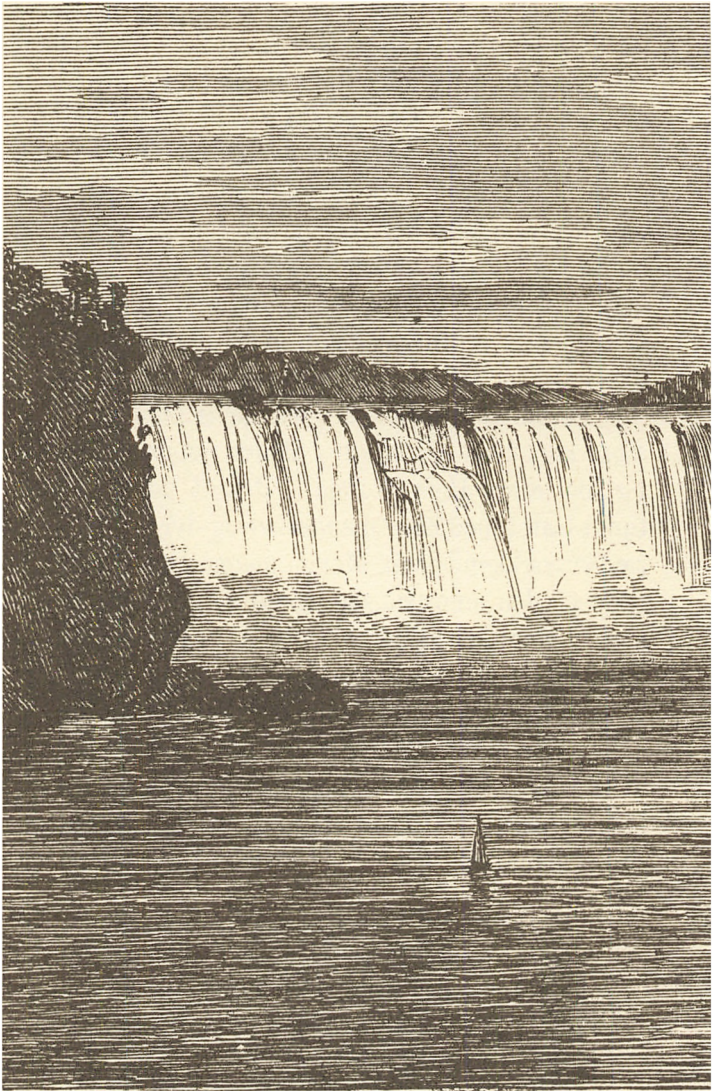
den nedstyrtende vandstrøm i sin evige uro smykker de stejle klippesider med. Har vi det ikke som indianeren, når vi står på Table Rock og ser den uhyre fos under os?... Det er som på skabelsens første morgen, hvor naturen frembragte sit smukkeste, mest ophøjede værk. Det er den samme store, gribende og højtidelige prædiken med orgelklang, den samme frygtindgydende torden, den samme regnbueglans...

Vi stod længe på Table Rock og kiggede ned i den skummende afgrund... Men pludselig blev vor opmærksomhed vendt mod en anden scene...

Niagaraflodens heftighed havde tvunget en af de store kanalbåde ud af kurs. Båden nærmede sig hastigt det store Hesteskofald... Den så ud til at være tungt lastet med både mennesker og dyr... Det var et rædselsvækkende syn! Mange mennesker dukkede op både på den amerikanske og canadiske side, hvor vi stod... Men Gud være lovet blev vi snart klar over, at der ikke kunne være nogen levende væsener om bord. Thi vi havde naturligvis kunnet se dem på den korte afstand, vi stod fra faldet. Senere fandt vi da også ud af, at 12 mænd, som havde været om bord, kort før faldet havde reddet sig i to små både og lykkeligt nået land... Kanalbåden var lastet med mel og proviant og den

Ill. s. 56-57: »Snart var vi på vej mod den skummende og rivende vandstrøm, der i ringe og hvirvler, med en evig fart flyder fra det mægtige vandfald...

Oven over vore hoveder styrtede den brede og skummende strøm ned i dybet... Vandet knustes til hvide dampe og rygende skum, når det ramte de store sten og fjeldblokke...«

nærmede sig langsomt klipperne, hvorfra den ville styrte i det rygende dyb og blive knust i tusinde atomer... Men det skete imidlertid ikke, for midt i Hesteskofaldet blev båden klemmt inde mellem to klipper, og trods strømmens og vandets kraft sad den ret godt fast. Senere erfarede vi, at den sad der i over otte dage, indtil den endte sin tilværelse med en saltomortale ned i det skummende vandfald.

I nærheden af Table Rock ligger flere småbutikker, hvor man sælger alle mulige ting, som er forarbejdet af ahorn og egetræ, og som de rejsende køber som erindring om Niagara. Selv om det måske ikke er nødvendigt med en synlig erindring om dette sted, så købte vi os alligevel hver en kraftig ahornstok, på hvis hoved et frygtindgydende djævehoved var udskåret. Nordmanden, som rejste med os, var en livsfrisk og prægtig mand fra Gudbrandsdalen. Han var på vej til Michigan, hvor han havde købt et stort landområde i nærheden af sin svogers ejendom. Nordmanden så i en af butikkerne et par meget smukke, perlebroderede sko. De var forarbejdet i hjorteskind af nogle nærboende indianere. Han købte dem til sin brud i det fjerne Norge. Næste år skulle han rejse tilbage til sit fædreland for at hende hende herover, og han var ret så lykkelig og glad ved denne tanke... Men ak! Han så hverken brud eller fædreland mere! To dage senere forlod han os med et fast, norsk håndtryk. Han gik om bord på dampskibet »Griffith« for over Eriesøen at nå til Cincinnati og derfra til sit bestemmelsessted... Men på

»Nordmanden så i en af butikkerne et par meget smukke, perlebroderede sko. De var forarbejdet i hjorteskind af nogle nærboende indianere...«

Eriesøen sprang dampbådens kedler i luften. Over trehundrede personer omkom. Og i passagerlisten over omkomne, der senere blev offentliggjort i aviserne, stod også navnet Haldur Thomsen.

Cirka 2½ kilometer fra selve faldet er der slået en hængebro over den skummende og hurtigtilende vandmasse. Det er et bygningsværk, der må aftvinge vor beundring. Det er et af de bedste vidnesbyrd om amerikansk kløgt og snilde. Og fra den svimlende jerntrådsbro, der forbinder Canadasiden med den amerikanske side og som kan tage de tungeste læs, vil vi nu kaste et sidste blik på Niagara.

Der er ikke en eneste sky på himlen. Intet blad rører sig. Selv om det er en temmelig varm julidag, føler man sig ikke besværet af heden her på hængebroen. Tre dejlige regnbuer hænger over Hesteskofaldet, og to hvide dampskyer hviler over det amerikanske fald. Det blågrønne vand, der brusende boltrer sig ned i den

*»Jeg kunne godt lide at vide, hvad Fredrika Bremer ville sige om vandtordenen. Hun besøgte Niagara samme år som jeg. Her er stof for hendes fine pen, hendes bløde hjerte...«
(Ungdomsportræt af Fredrika Bremer, omkring 1830).*

dybe afgrund, ser i sollyset ud som om det var millioner af slebne safirer, smaragder og funklende brillanter, der hoppede fra fjeldkanten ned i den snehvide strøm, for kun en eneste gang at blænde det stirrende, beundrende blik ved sin pragt og derpå for evigt forsvinde i det gådefulde dyb.

Vi går over broen. Vognen holder ved det lille hus, hvor man plejer at spise frokost. Den venter på os – endnu et blik på Niagara og så af sted!...

Forfatteren, Kaptajn Marryat har skrevet om Niagara: »Dets majestæt er for stor for den menneskelige ånd, for overvældende for dens opfattelsesevne.«

Jeg kunne godt lide at vide, hvad Fredrika Bremer¹³⁾ ville sige om vandtordenen. Hun besøgte Niagara samme år som jeg. Her er stof for hendes fine pen, hendes bløde hjerte. Hun, som i alle sine værker har lagt en sand religiøsitet for dagen, hun, hvis tro er lige så urokkelig som bjergene i hendes fædreland. Hvilke følelser må ikke have grebet hende, da hun første gang stod på Table Rock?

Jeg er sikker på, at den elskelige forfatterinde vil give os et smukt billede af Niagara Falls – men en *fuldkommen* skildring af dette underværk formår imidlertid hverken hun eller nogen anden jordisk skabning at give. Thi at ville beskrive Niagara er som at ville beskrive Gud!

FRA PHILADELPHIA TIL WASHINGTON

Philadelphia er Unionens mest velordnede by, med mange smukke offentlige og private bygninger. Dens handel er blomstrende, dens beliggenhed ved Schuylkillfloden pittoresk og henrivende. Ingen andre steder i De forenede Stater er gaderne så rene og vedligeholdte som i »kvækerbyen«. I denne by har den mærkelige religiøse sekt sit hovedkvarter. Her ser man de høje, tynde, smalkindede mænd i deres brune og grå klæder og med den bredskyggede hat. Her møder man de ærværdige kvækerkvinder i deres ensfarvede, enkle kjoler og kåber, som dog er syet af det fineste stof. De bærer underligt formede små, lyse silke- eller atlask-hatte. Her ser man kvækernes kapeller og store skoler, og hvis man starter en indsamling til et eller andet velgørende formål, kan man altid finde de rige kvækere i spidsen. For rige er de næsten altid. Jeg har aldrig hørt om en fattig kvæker, lige så lidt som man har set et medlem af denne slægt blive idømt nogen vanærende straf. Det er et roligt, arbejdsomt, velgørende og fromt folk. Og man kan altid stole på en kvækers ord. Det er dristige, spekulante købmænd – men de er ærlige i deres forretninger. De opgiver uden videre en god handel, hvis der skulle være blot den mindste risiko for, at de

ville komme til at fremstå som uhæderlige i den forbindelse.

Når man ser bort fra New Orleans, så er Philadelphia den by i Amerika, hvor der findes flest fransk-mænd, mange af dem er købmænd. Der er også en del tyskere, og den første by i Amerika, hvor man begyndte at brygge det såkaldt bayerske øl, var Philadelphia. De mest almindelige ølsorter i Amerika er den stærke engelske ale og porter. Men disse ølsorter har aldrig behaget tyske og andre nordeuropæiske indvandrere. Derfor bryggede man noget tyndt øl til disse folk, men det var af en dårlig kvalitet. For cirka otte år siden boede der i Philadelphia en rig, tysk brygger, der fabrikerede denne *small-beer*, lette øl. Han havde ansat to bryggersvende fra Bayern. En dag kom en rig amerikaner ind på bryggeriet. Han havde rejst meget i Europa og havde i Tyskland fået smag for *das Lagerbier*, lagerøllet. Han kom i samtale med bryggeren og spurgte, hvorfor man endnu ikke var gået i gang med at brygge denne ølsort i Amerika, da nu humlen, maltet og vandet var lige så godt som i Tyskland. Under alle omstændigheder kunne det da være et forsøg værd, mente han. Men den gamle tysker var blevet rig på at sælge det tynde øl, og han ønskede ikke at stikke penge i klippekældre og nye apparater. Han påstod, at det var meget sundere for hans landsmænd at drikke det tynde øl, og han var overbevist om, at vandet i Schuylkillfloden slet ikke egnede sig til bryggeri af bayersk øl... Men den ene af bryggersvendene havde lyttet til samtalen, der foregik på tysk, og da amerikane-

ren forlod bryggeriet gav svenden sin kammerat et vink og fulgte efter manden ned ad gaden. Han nærmede sig frimodigt amerikaneren og forklarede ham, at han havde hørt samtalen med brygmesteren, og at han var helt uenig med sin mester. Han var overbevist om, at der kunne brygges lige så godt bayersk øl i Amerika som i Tyskland, hvis man blot havde midlerne til at opføre et bryggeri. Svenden havde tidligere talt med sin kammerat om det, og mangel på penge var det eneste, der havde forhindret dem i at begynde en sådan produktion.

»Hvor meget skal I bruge for at komme i gang i det små?« spurgte den fremmede.

»2.000-3.000 dollars,« svarede bryggersvenden, idet han uvilkårligt tog huen af... Amerikaneren betænkte sig et øjeblik. Derefter gav han svenden sit navn og sin adresse og bad begge bryggersvende om at komme hjem til sig en fjorten dags tid senere.

De mødte da også op og blev ført ind i amerikanerens bibliotek. Han modtog dem meget venligt og fortalte dem, at han havde talt med en bygmester, og at denne var overbevist om, at anlæggelsen af et bayersk bryggeri med den fornødne klippekælder ville koste mindst 30.000 dollars. »Og det er en temmelig stor afstand,« tilføjede han, »til den sum, som I har opgivet. Men jeg har spurgt mig for og fået at vide, at I er brave og dristige unge mennesker... Det kan jo ikke andet end gå galt.. Jeg risikerer pengene. Så kan I brygge øllet!«

Og så var den handel i orden!

Man fandt en passende byggegrund ikke langt fra

Philadelphia. I et nærliggende bjerg blev en stor kælder udhugget. Fire måneder senere kunne de to bryggersvende levere øl... Nu otte år senere sendes »Philadelphia Lagerbier« fra Engel's og Wolf's bryggeri med jernbane og dampskibe over hele landet. Det er en fortrinlig drik, og den kan sagtens konkurrere med Münchener- og Bambergerøllet. Selv mange amerikanere, som ellers ikke ynder de tyske spise- og drikkevaner, ser man nu ofte på de tyske ølhuse med et krus øl foran sig. I New York betales der i de varme sommermåneder dyrt for Engel's og Wolf's øl, og de værtshuse, der serverer denne øl, er fyldte med gæster fra morgen til aften. De to bryggersvende fra Bayern har nu en formue på 100.000 dollars. De forrentede amerikanerens forskud med 12 procent, og købte hele firmaet af ham det tredje år. De er begge unge og forlader muligvis Amerika om kort tid for at rejse tilbage til München, hvor de har deres familie, og hvor de vil leve resten af deres dage.

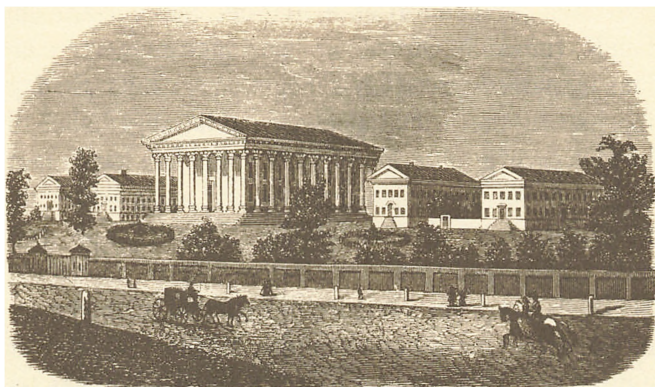
Men når man besøger det smukke bryggeri om sommeren og får sig et krus øl ved et af bordene i haven, hvor man har en prægtig udsigt over Schuylkill- og Delawarefloderne, så vil man ofte se en ældre mand. Han sidder veltilfreds og tømmer sit øl af et stort massivt guldbæger. Manden er mr. Robinson, som hjalp de fattige bryggersvende med at sætte bryggeriet i gang. De har skænket ham guldkruset som et bevis på deres agtelse og taknemmelighed. Hele denne historie fortalte den gamle, venlige mand mig, da vi sad under morbærtræerne i haven.

I Philadelphia kan man træffe flere agtede danske landsmænd. Dr. Bournonville er kendt som en af de bedste fødselslæger i De forenede Stater og har en stor praksis i Philadelphia. Af andre danskere i gode stillinger her i byen kan nævnes skræddermester J.P. Jørgensen, slagtermester Chr. Grønbech, købmand Cetti, J. Jeppesen, L. Valentin, H. Gedecke, C.L. Smith, B.Møller – og pianofortefabrikant Scherr, der har et meget stort firma og endnu den dag i dag kalder sig selv »Pianofortefabrikant for Hds. K.H. kronprinsesse Caroline af Danmark«¹⁴⁾. Endvidere en af Philadelphias dygtigste hattemagere, M. Jansen.

Den danske chargé d'affaires, kammerherre Steen Bille, bor ligeledes med sin familie i denne by. Han har i mange år været akkrediteret ved De forenede Staters regering, og en mere brav og hæderlig dansker end den gamle Bille finder man ikke.

Philadelphia har i øvrigt flere gode og store biblioteker, museer og private samlinger. Her bor et større antal videnskabsmænd, der dels arbejder privat, dels har ansættelse ved de offentlige kollegier og institutioner.

Det er værd at besøge Fairmount Waterworks, hvorfra hele byen forsynes med vand, og Girard College, der ligger i nærheden af Philadelphia og som uden tvivl er en af de smukkeste og største bygninger i Amerika. Hovedbygningen er opført af marmor og ligner på nogle punkter Madeleinekirken i Paris. Den har kostet flere millioner. Den er skænket til byen af en rig franskmand, Girard¹⁵⁾. Bygningen er bestemt til at være opdragelsesinstitut eller rettere en slags

»Girard College er uden tvivl en af de smukkeste og største bygninger i Amerika. Hovedbygningen er opført af marmor...«

asyl for 1000 fattige, forældreløse børn. Inde i vestibulen står en marmorstatue, og da en gruppe børn netop stod omkring statuen, da vi gik forbi, spurgte jeg en af drengene, en lyshåret seksårig purk, hvem statuen forestillede. Drengen svarede med stor alvor: »It is Stephen Girard, Sir, our benefactor!« – »Min herre, det er Stephen Girard, vor velgører!«

Samme franskmænd var for øvrigt en meget excen-trisk mand. Naturligvis kom han til Amerika som en fattig mand. I begyndelsen arbejdede han som *cart-man*, vognmandskarl. Men lykken var med ham, og da han døde for nogle år siden, efterlod han sig over 20 millioner dollars. Der fortælles mange anekdoter om denne mand. Han døde barnløs, og han testamenterede ikke sin efterladte hustru én eneste skilling, hvilket

hun da heller ikke fortjente, hvis det, man fortalte om hende, var sandt. Girard var i sine unge dage uhyre jaloux og passede naturligvis meget på sin kone. En dag tog han sig den frihed at kigge ind ad nøglehullet til hendes soveværelse. Men lige så snart han havde lagt øjet til hullet, blev øjet gennemboret af et skarpt instrument. Døren blev selvfølgelig straks brudt op, men man fandt ingen i rummet. Det er ikke senere blevet opklaret, hvem der var gerningsmanden, men rygterne udnævner hans kone som den skyldige. Og det er ganske vist, at den enøjede Girard ved sin død ikke testamenterede hende en eneste øre, selv om de ikke var skilt. Hele sin store formue gav han til Philadelphia. Men hendes medgift, som var ganske betydelig, kunne han ikke berøve hende, og den lever hun nu af. I øvrigt indeholder hans testamente den mærkelige bestemmelse, at der ikke må undervises i nogen former for religion i det institut, som bærer hans navn. Og ingen præst må træde inden for dets døre.

Ikke langt fra Girards skole ligger en anden bygning, som er vigtig, og som er værd at besøge. Når man bestiger den bakke, som Schuylkillflodens vand pumpes op på i fem kæmpereservoirer, der forsyner byens 400.000 indbyggere med vand – når man spadserer til vandværkerne på Fairmount, så har man en lang og smuk udsigt over hele Philadelphia. Ja, man kan se langt ind i Pennsylvania og New Jersey. Men det var en tåget dag, da jeg aflagde min første visit på stedet. Jeg har senere besøgt dette sted og hver gang frydet mig over kunstens og naturens underværker.

*»Der er ingen tvivl om, at opfinderne af dette straffesystem har anset det som den eneste vej til de ulykkeliges omvendelse...«
(Domhuset i staten Pennsylvania, malet af den engelske arkitekt Henry Latrobe (1764-1820).*

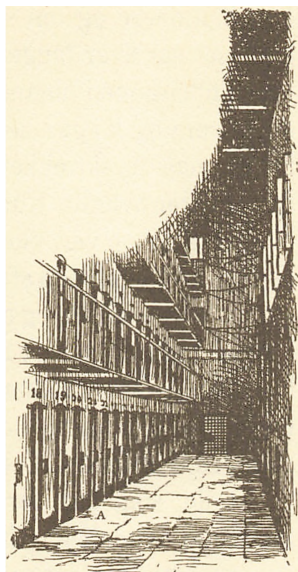
Til højre ser man en rød sandstensbygning med gotiske tårne og en ringmur. Den ligner en fæstning og er det på en måde også. Den er nemlig opført til samfundets beskyttelse. Det er det kendte fængsel, The Eastern Penitentiary, som er indrettet efter det såkaldt pennsylvaniske system. Med andre ord en streng, hård, man kunne næsten kalde den håbløs, *ensom isolering*.

Der er ingen tvivl om, at opfinderne af dette straffesystem har anset det som den eneste og bedste vej til de ulykkeliges omvendelse og forbedring. På den anden side tror jeg, at det kun er de færreste, der kan forestille sig, hvilken uhyre tortur og sjælssmerte denne frygtelige straf udøver på de ulykkelige fanger.

Man skal selv have vandret gennem dette fængsel, selv have talt med fangerne, der ofte er dømt til ti års kvaler i ensomhed, selv have set de lidende, blege ansigtstræk, de store stirrende øjne, de rystende hænder. Alligevel forsvares dette straffesystem af mange mennesker, selv om man også finder flere modstandere – blandt mænd, der har gjort studiet af fængselsvæsenet til deres livsopgave.

Selv det reneste, mest skyldfri menneske må utvivlsomt gennemstrømmes af ængstelige og smertelige følelser, når han første gang aflægger besøg i et fængsel. Og når dørene lukker sig bag den besøgende, tænker han på det, han tidligere har hørt om systemets hårdhed og fordømmelserne, som er rettet mod det, der sker inden for murene. Det var bestemt ingen tom nysgerrighed, der havde fået os til at anmode borgmesteren i Philadelphia om et adgangskort til The Eastern Penitentiary. Vi ville blot se, om man ikke havde overdrevet den hårdhed, som den *ensomme* straffemetode havde rygtet for at medføre. Vi ønskede med egne øjne at overbevise os om, at de skildringer, som mange forfattere havde givet af fængselslivet efter det pennsylvaniske system, var fostret af en for stærk eller for sygelig fantasi, snarere end af den kolde og prøvede virkelighed. Det var således vort mål at få et indblik i et straffesystems mysterier, i et fængselsliv, som der herskede så delte meninger om. Måske håbede vi også, at vi her kunne sanke en eller anden gylden lærdom til brug i vor egen fremtid, som et værn imod livets fristelser. Vi er jo alle svage som børn. Og hvis man skul-

»På hver side af korridorerne ser man en uoverskuelig række af lave celledøre, som hver er forsynet med et nummer. På næste etage er ligeledes et galleri af celler...«

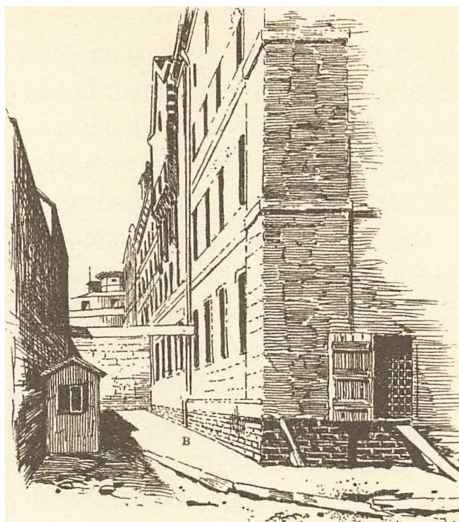
le bedømme nogle af vore handlinger strengt og upar-tisk, så ville mange af os dumpe for den *jordiske* retfærdighed, for de *jordiske* domstole!

Efter at have afleveret vore adgangskort blev vi af inspektøren ført hen til fængslets indgang. Mellem hovedbygningen og ydermuren ligger en stor og rummelig have. Vi gik gennem en lang og temmelig mørk gang og kom til et stort rum, som var forbundet med syv lange koridorer. På hver side af korridorerne ser man en uoverskuelig række af lave celledøre, som hver er forsynet med et nummer. På næste etage er ligeledes et galleri af celler, men de har ikke, som de nederste celler, en lille gård, hvor fangerne en time hver dag

kan motionere og om sommeren dyrke blomster. På galleriet har hver fange imidlertid to celler, der ligger i forbindelse med hinanden. Når man står i midten af dette rum og kigger ned ad de syv lange korridorer, bliver man forskrækket over den frygtelige stilhed, der hersker overalt. Kun nu og da afbrydes roen af en dump lyd fra en væv eller et hammerslag i en celle bag de tykke vægge. Men straks efter er der tyst igen – og endnu større stilhed og øde fornemmelse end tidligere.

Man trækker en sort hætte ned over hovedet på enhver fange, som træder ind i denne uhyggelige bygning. Iført den mørke hætte med et emblem er han nu skilt fra den levende verden, hvorefter han føres til den celle, som han først kan forlade når *hele* hans straffetid er udstået. (Undertiden benådes en fange af guvernøren. Men det er sjældent i dette fængsel). Han har ingen kontakt med sin kone og børn, med sit hjem og sine venner – han får intet at vide om andre menneskers liv eller død. Han ser kun fængselspersonalet og nogle enkelte *fremmede*, der får tilladelse til i få sekunder at kaste et blik ind i hans celle. Han er så godt som levende begravet og vil først blive gravet ud efter mange års forløb. Hans navn, hans forbrydelse, hans straffetid er ukendt selv for betjenten, der giver ham hans daglige føde. Kun inspektøren har i sine bøger nøglen til fangens livshistorie. Og selv om den ulykkelige kan sidde ti år i samme celle, så ved han dog ikke før den allersidste time i fængslet, hvor cellen er beliggende i bygningen, eller hvem der er hans ulykkesbroder og nabo. Heller ikke om menneskelig hjælp er

*»Man trækker en
sort hætte ned
over hovedet på
enhver fange,
som træder ind i
denne uhyggelige
bygning... han er
nu skilt fra den
levende
verden...«*

ham nær, hvis han en af de lange, kolde vinternætter skulle trænge til pleje på grund af sorg, lidelser, fortidens mareridt eller et pludseligt sygdomstilfælde. Han ved intet, stakkelen! Der våges samvittighedsfuldt over fangen, men det ved han ikke. Thi han kan ikke se det og aner ikke, at han hele tiden er under opsyn.

Alle celler har dobbelte døre. Den yderste er af egetræ, den inderste af jern. I den sidste er der et firkantet hul, som fangen får leveret sin mad gennem. I cellen har han en bibel, en tavle og en griffel, og som en særlig begunstigeelse får han undertiden andre bøger, samt penne, blæk og papir. Hans barberkniv samt andre fornødenheder hænger enten på væggen eller står

på en lille hylde. Fra et rør, der er ført gennem cellen, får han frisk vand. Hans sengeplads bliver om dagen slået op mod væggen, så han får mere plads til sit arbejde. Midt på gulvet står hans væv, spinderok, høvle eller skomagerbænk – her arbejder han, tæller årstidernes vekslene og bliver gammel.

Det var et sørgeligt og rystende syn at betragte de ulykkelige fanger i deres ensomhed. En ung tysker, der netop var ankommet til fængslet dagen før, styrtede hen imod døren, da den blev åbnet og greb inspektørens hånd, mens han hulkende og med den dybeste fortvivelse bad om at få noget at bestille... Et ønske der naturligvis blev opfyldt, selv om det er en regel, at fangerne de første dage overlades til deres egne tanker – og hvilke tanker rører der sig ikke i en fange, som er dømt til ti års fængsel i *ensomhed*!

Man skulle tro, at selvmord ofte fandt sted. Men dels er fangerne under nøje opsyn, og dels har de vel alle håbet i behold, som forhindrer dem i at benytte den skarpe barberkniv.

Den besøgende begriber ikke hvorfor de ulykkelige ikke hellere ved et rask drag over struben med barberkniven ender deres kummerlige eksistens – i stedet for at være levende begravet i mange år... Men selvfølgelig er ens tanker anderledes i frihed end i fangenskab.

Man forsikrede os, at der ikke var sket nogen selvmord i dette fængsel. Men flere af fangerne havde mistet deres forstand ved den evige isolering, og mange af dem led i større eller mindre grad af døvhed og syns-

*Charles Dickens beskrev i 1842 i sine »American Notes« fængslet,
The Eastern Penitentiary.*

svækkelse. Disse kendsgerninger talte imod det pennsylvaniske systems fortræffelighed.

Den populære engelske forfatter og filantrop, Charles Dickens¹⁶⁾, der har været mit forbillede i skildringen

af dette fængsel, har i sine »American Notes«, 1842 fortalt om et ganske karakteristisk tilfælde, som fandt sted i det omtalte fængsel. Jeg kan ikke lade være med at gengive det her, fordi Dickens erklærer, at han har sine oplysninger fra den højeste embedsmand, der er ansat ved The Eastern Penitentiary:

»Engang da fængslets embedsmænd holdt et kvartalsmøde, trådte en arbejdsmand fra Philadelphia frem for direktionen og bad på det inderligste om at blive sat i enecelle. Da man spurgte ham, hvorfor han havde et så underligt ønske, svarede han, at han ikke kunne holde sig fra spiritus, at han til stor skade for sig selv ustandselig blev beruset. Ligegyldigt hvad han gjorde, så kunne han ikke stå imod fristelserne. Han mente derfor, at et isoleringsfængsel var det eneste, der kunne redde ham fra fuldkommen ruin.

Man fortalte ham, at fængslet kun var bestemt for forbrydere, som var dømt efter loven. På samme tid formanede man ham til at holde op med at drikke, hvilket blot var en viljessag. Men manden rystede på hovedet og gik bort, misfornøjet over, at man ikke ville opfylde hans ønske.

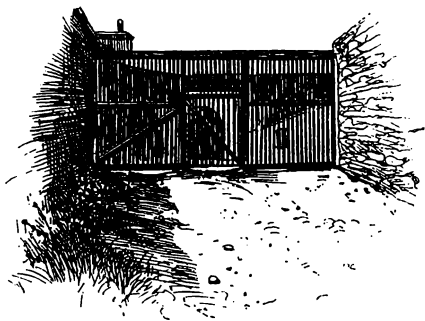
Men han kom tilbage, hver gang direktionen holdt møde, og da han både var indtrængende og alvorlig, bestemte man sig til at efterkomme hans anmodning. Man var nemlig også bange for, at han senere skulle begå en eller anden kriminell handling, som ville få ham i fængsel. Man mente, at han efter kort tid ville blive ked af sit fængselsophold, og at han ville slutte med at

besvære direktionen, når han igen var på fri fod. Han skulle nu underskrive et dokument, hvor han erklærede, at hans fængsling var af egen fri vilje og på hans egen begæring. (Dette for at forebygge, at han måske senere ville sagsøge direktionen for *false imprisonment*, falsk fængsling). Efter at man havde fortalt ham, at vagten havde ordre til at frigive ham på et hvilket som helst tidspunkt, han ønskede det, nat eller dag, blev han ført til sin ensomme celle. Samtidig lod man ham forstå, at han ikke kunne vende tilbage, når han først engang havde bedt om at blive løsladt og var sat i frihed.

I denne celle blev han så – manden, der ikke havde styrke nok til at lade et glas brændevin stå urørt på sit bord – i isolation i over to år. Hver dag arbejdede han med sit skomagerhåndværk. Men da hans helbred begyndte at skrante, anbefalede lægen, at han skulle arbejde i den store have, der støder op mod fængslsets ydermur. Dette arbejde passede ham fortræffeligt, og han gravede og lugede med den største flid og munterhed.

Men en sommerdag, da han arbejdede i haven, var en af de små låger, som førte ud til landevejen, åben. Og for hans blik lå den støvede vej og de grønne marker...

Han havde adgang til dette smilende billede, som ethvert andet levende, skyldfrit menneske. Men med en fanges ufrivillige instinkt kastede han spaden til side og styrtede ud af lågen ned ad landevejen, uden at se sig tilbage en eneste gang!«

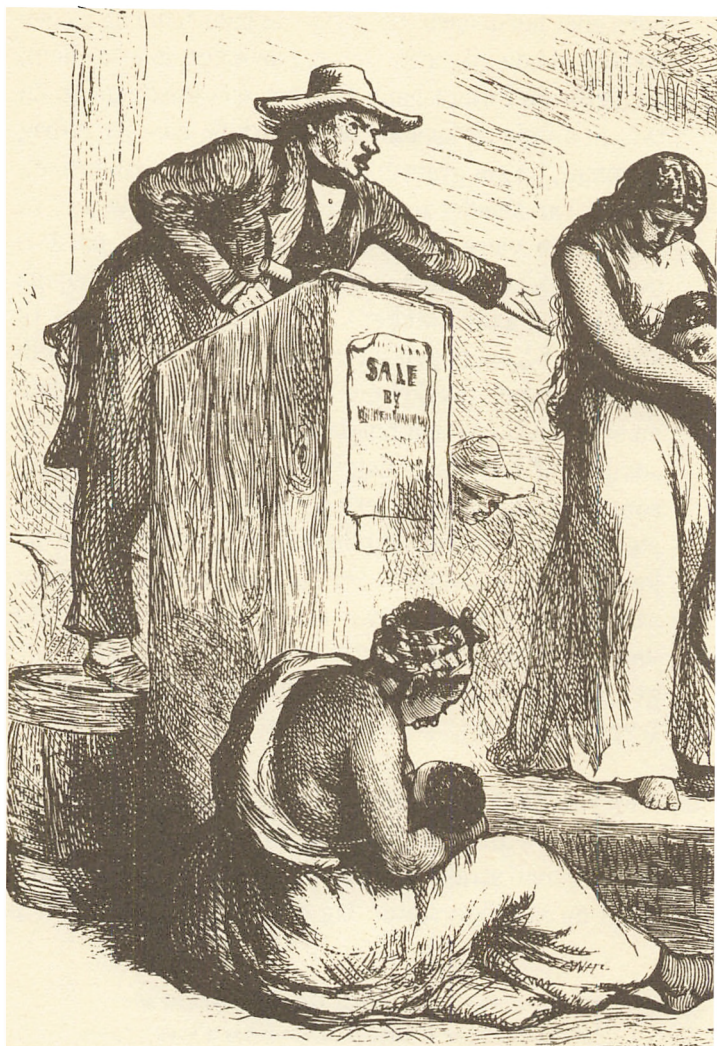
Og jeg tror, at vi åndede lige så befriet som denne mand, da vi igen stod uden for den store hovedindgang. For medens han på den ene side beundrede den store orden, renlighed og disciplinen i dette fængsel, så havde vi på den anden side set så mange sørgelige billeder af ulykkelige mennesker under vort korte ophold. Det var yderst let at føle sig bevæget til at bryde staven over det ensomme fængselsystems hårdhed. Netop på det tidspunkt havde jeg erfaret, at en dansk officer, kaptajn von Schädtler, var udsendt af vor regering for at afgive en rapport om fængselsvæsenets tilstand i De forenede Stater. Og jeg ønskede bestemt ikke, at det system, som herskede i The Eastern Penitentiary skulle indføres i vort fædreland.

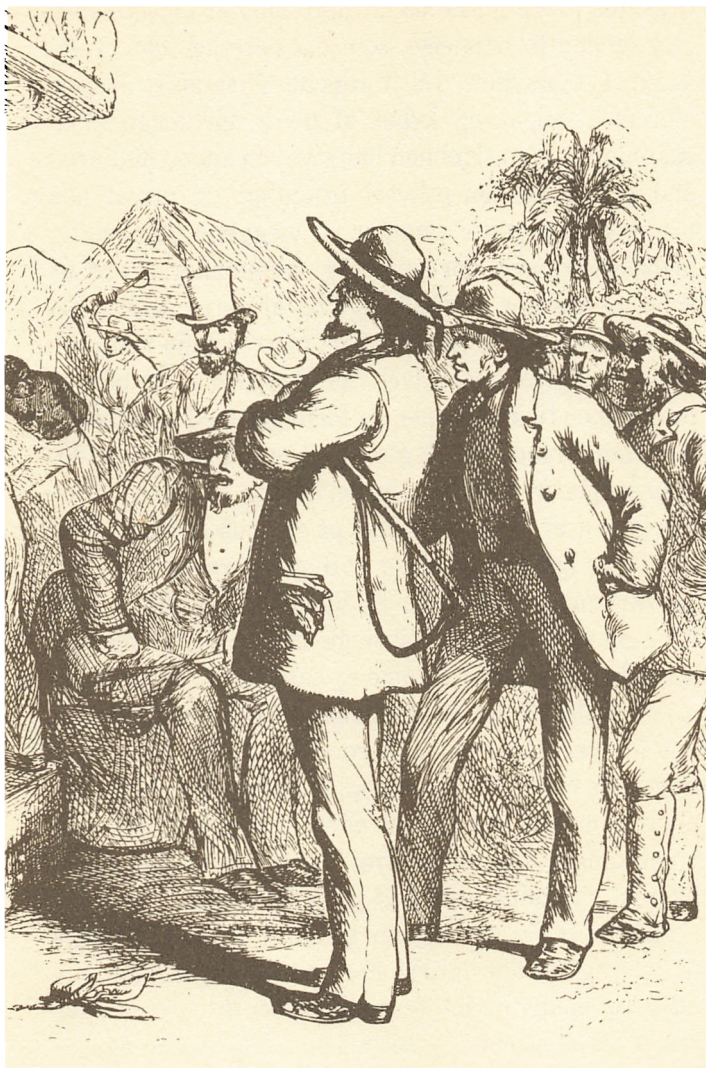
Jeg huskede, at jeg for mange år siden i en af alleerne ved Nørreport havde set en gammel slavearbejder, som sammen med flere af sine ulykkeskammerater gik og fejede broerne. Han stod i dyb samtale med en ung pige og en noget ældre dreng. Det måtte være hans

børn eller børnebørn. De trykkede hans hånd og kyssede ham, da de gik bort. Den gamle mand så efter dem, da de havde forladt ham. Han tørrede med hånden en tåre af sit øje og kastede derpå et blik, som jeg aldrig glemmer, på sin gråbrune dragt og den tunge jernbøjle, der var smedet om hans ben... Da tænkte jeg, at han måtte være det ulykkeligste menneske på Jorden... Men efter mit besøg i fængslet ved Philadelphia kom jeg på andre tanker... Selv om han var dømt til slaveriet i København på livstid, hvad var da hans lidelser imod de ulykkelige, hvoraf mange skulle udstå en straf på ti år i den frygteligste og mest håbløse ensomhed...? Det måtte dog være tungere og mere grusomt end at arbejde i jern og bolt – blandt ulykkens staldbrødre – en hel, lang livstid. For mennesket er ikke skabt til ensomhed. Og selv om man overtræder samfundets love, bør den efterfølgende straf aldrig være en *tortur*, der nedbryder sjæl og legeme og bringer den straffede nær ved, ja ofte helt ned i vanviddets frygtelige svælg.

Vi forlod Philadelphia med dampbåden næste morgen for at rejse til Baltimore i staten Maryland. I denne stat ser man straks et større antal negre, end man møder i de nordlige stater. Og det skal man ikke forun-

Ill. s. 80-81: »Slaveriets skyggesider er så store, at de efterlader et hæsligt indtryk hos alle europæere, der første gang møder ondet, første gang ser de sorte stakler stillet op på et bord og solgt som kvæg...«

dres over, men huske på, at Maryland er en *slavestat*. Her er den forbandelse, som uudsletteligt har brændemærket navnet, De forenede *Fristater: Neger-slaveriet*, salget og købet af disse ulykkelige medskabninger, som skæbnen har givet en anden hudfarve end vor. I næsten ethvert offentligt og privat hus prunker i forgyldte rammer på væggene uafhængighedserklæringen, der højtideligt fremmaner de ord, at »alle mennesker er skabt lige og af deres skaber begavede med livets og frihedens ukrænkelige rettigheder«. På dette sted drives den stakkels sorte broder med piskan til sit arbejde, og forfølges med blodhunde, hvis han forsøger at flygte og nå en fri stats område. Han sælges fra sine børn og sin hustru, som han måske aldrig genser, og han straffes på en grusom måde, hvis han i sine fritimer forsøger at dygtiggøre sig i læsning og skrivning. (I enkelte af slavestaterne bliver selv de personer, som vil bibringe slaverne lidt nyttige kundskaber straffet temmelig hårdt). Ja, slaveriet er en skamplet på den stolte Unions skjold. Også selv om det forsvares af nogle. Flere af nationens bedste og dygtigste mænd mener endog, at det er et uundgåeligt onde, som ikke kan fjernes uden at forstyrre hele den amerikanske samfundsform, og at kun tiden efterhånden vil kunne råde bod på forholdene.

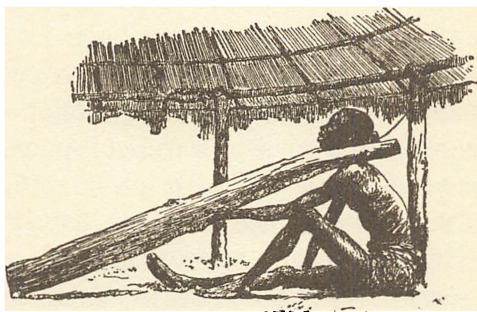
Slaveriets skyggesider er så store, at de efterlader et dybt og hæsligt indtryk hos alle europæere, der første gang møder ondet, første gang ser de sorte stakler stillet op på et bord og solgt som kvæg til den højstbydende.

Da jeg senere rejste gennem staterne mod syd, så jeg imidlertid mange plantager, hvor man behandlede negrene med stor menneskelighed. Mangen en fattig familie i Europa ville have misundt de sorte slaver den omhu, der blev vist dem af deres herrer, den føde, som blev dem tildelt i rigelige mål og de smukke, små hvide huse, der var deres bolig. Men alt dette kan ikke bortjage afskyen, man føler for slavesystemet – og slet ikke, når man møder det i et land, der bærer navnet af republik, og hvor den *hvide* mand har så uendelige fortrin og en så udstrakt frihed, som intet andet sted på Jorden. Man kan håbe på, at de politiske forandringer, som rammer selv de mest uafhængige stater, engang med tiden vil gøre en ende på slaveriet i Amerika – så den sorte mand kan blive fri og få alle de rettigheder, han som menneske og verdensborger har et helligt krav på. Hvis man endelig, på grund af alle de usle fordomme, som slet ikke burde findes i Jordens største republik, ikke tåler den sortes selskab, så lad ham dog få de midler, så han kan følge så mange af sine brøders eksempel: Lad ham vende tilbage til sine forfædres land, til det glødende Afrika, på hvis strande de sorte mænd har grundlagt republikken Liberia (Det frie Land). Til dette land rejser hvert år mange hundrede frie og frigivne negre. Her har de selvstyre med en sort præsident og ministre. Her kan de med lige så stor entusiasme istemme deres frihedshymner, som deres hvide brødre og fordums herrer her i Amerika synger deres »Hail Columbia, happy land!«.

Selv om mange vil protestere, så kan slavearbejdet

i de sydlige stater i Amerika godt udføres af emigranter, når først de er akklimatiserede – eller af indfødte amerikanere.

Lad os derfor håbe, at den tid ikke er fjern, da det stjernebestrøede banner med de blå og røde striber kan vaje i *hele* sin stolthed: når slaveriet er bandlyst for evigt fra hver en krog, fra hver en plet i den ellers i enhver henseende så velsignede Union...

De gange, jeg har opholdt mig i Baltimore har det kun været for en kort stund. Det er en blomstrende handelsby med cirka 200.000 indbyggere og mange monumenter, hvilket er en sjældenhed i de amerikanske byer. De er rejst til minde om fædrelandets helte og ledere. I denne by har jeg kun kunnet opspore en eneste dansker, byens rigeste manufakturhandler, Martin Lewis (Levy). Desværre har han under sit 15-årige ophold i Amerika helt glemt sit modersmål, og han fortalte mig uden at rødme, at når han brevvekslede med si-

ne slægtninge i fødebyen København, da var det på tysk. »De forstår jo ikke engelsk derhjemme,« sagde han, og var ikke fri for at sukke over denne kendsgerning, hvilket syntes ganske overflødigt.

Klokken fire om eftermiddagen rejste vi med jernbanen fra Baltimore. Efter cirka halvanden times kørsel fik vi øje på Capitol i Washington, og kort efter lå hele byen for vort blik.

Vi tog ind på National Hotel, som var yderst bekvemt indrettet, men meget dyrt. Det ligger på Pennsylvania Avenue, som er den største gade i Washington og cirka ti meter bred. Fra mit værelse var der en meget smuk udsigt over størstedelen af byen. Man kunne se Potomacfloden på hvis nordre bred Washington er anlagt. Capitol er bygget på en bakke i den nordlige ende af Pennsylvania Avenue. Det er en meget smuk bygning i korintisk stil. Foruden Repræsentantkammeret og Senatet, hvor nationens udvalgte mænd årligt forsamles til Kongressen, indeholder bygningen et fortrinligt bibliotek samt i husets midte en smuk rotunde, der er cirka tredive meter i diameter og tredive meter høj. Her er væggene delt i fire afsnit, og hver af disse er prydet med malerier med motiver fra revolutionens historie. Det er fortræffelige billeder, malet af Sully¹⁷⁾ og oberst Trumbull¹⁸⁾, som var en af den udødelige Washingtons stabsofficerer.

Foran Capitol ligger en have i engelsk stil, og ved opgangen til bygningen ser man en marmorgruppe udført af billedhuggeren Persico. Den forestiller Columbus med en jordkugle i sin hånd. Ved siden af ham

Thomas Sully (1783-1872) malede dette portræt af sin søn Alfred Sully i dennes West Point-militæruniform. Som det tidligere er oplyst, havde sønnen arvet faderens kunstneriske evner.

knæler en indianerkvinde i en ængstelig stilling under hans løftede arm. Hun har et fjerbælte om livet, og hun er rimeligvis et symbol på det oprindelige Ameri-

ka. Det er en meget affekteret gruppe. Columbus ser ud, som om han er ved at slå en kugle hen ad en keglebane. Washingtons statue i overstørrelse gør et meget bedre og smukkere indtryk. Den er anbragt på en grøn plæne i haven omgivet af sølvpopler. Det er et mesterværk i marmor, skabt af den berømte Greenough¹⁹). Og inskriptionen på statuen er både smuk og sand: »First in war, first in peace and first in the hearts of his countrymen«. (Størst i krig, størst i fred og størst i sine landsmænds hjerter).

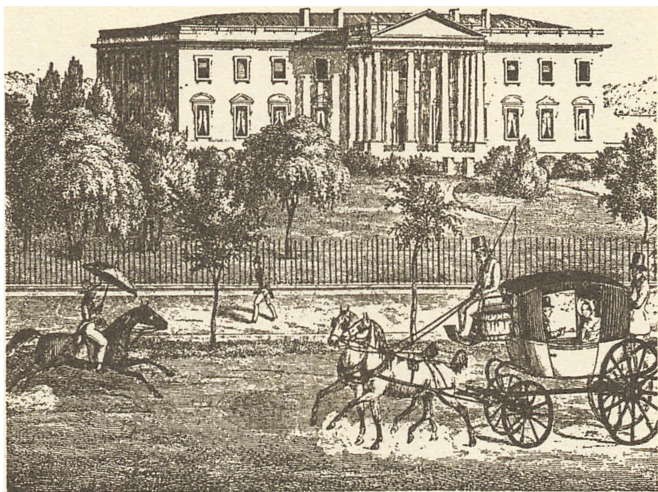
Som bekendt er Washington regeringsby i De forenede Stater. Den er anlagt efter en meget stor skala, men den vil vist aldrig blive helt bebygget. Dels fordi beliggenheden ikke er den sundeste, dels fordi oplandet ikke er det bedste. Der er imidlertid mange imponerende offentlige og private bygninger, og man kan

Capitol Hill i Washington i 1830'erne.

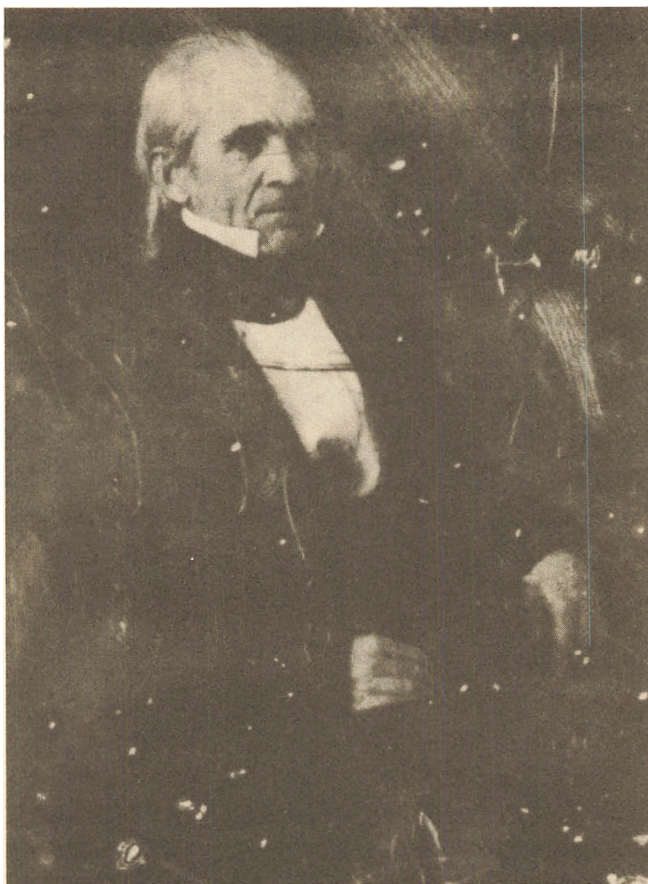
især fremhæve Patenthuset, *The Patent Office*, hovedposthuset, regeringsbygningerne og præsidentens bolig, som jeg senere vil vende tilbage til. Patenthuset har en komplet samling af modellerne til alle de patenter, der er udstedt siden patentsystemet blev indført i Amerika. Tallet er stort. Mere end 15.000 patenter er udstedt over hele Amerika i perioden 1789 til 1849 – et vidne om amerikansk opfindsomhed og flid. For fagfolk er en vandring gennem Patenthusets sale med alle dets modeller både interessant og belærende. Siden 1849 er der udstedt over 100 patenter, hvilket giver samlingen en ikke ringe årlig tilvækst. I salene i husets øverste etage finder man en stor og velordnet samling af seværdigheder, som er hjembragt af forskellige orlogsekspeditioner fra havene omkring Indien samt fra de arktiske himmelstrøg. Der er ligeledes mange kuriositeter, såsom Washingtons gule skindbukser, hans telt og sabel osv. Men hvad der mest tildrog sig min opmærksomhed var en lille bogtrykkerpresse, der stod støvet og glemt i et hjørne af en af salene. Det var den presse, som den udødelige Benjamin Franklin²⁰⁾ lærte at trykke sine første ark på. I samme sal findes en lille møntsamling, hvor man mærkeligt nok finder en gammel dansk kobbermark, en ditto seksskilling og enskilling.

I den ene ende af Pennsylvania Avenue ligger som nævnt Capitol. I den modsatte ende hæver præsidentens beskedne bolig sig. Den kaldes i folkemunde The White House og ligger midt i en smuk lille park med

*»Præsidentens beskedne bolig... Den kaldes i folkemunde
The White House og ligger midt i en smuk lille park.« (1840).*

en fortryllende udsigt over Potomacfloden. Det ligner langt fra noget slot og er da heller ikke beregnet til nogen strålende hofhusholdning. Det forhindrer præsidentens beskedne gage. Han tjener cirka 25.000 dollars om året. Huset ligner snarere en rig privatmands landsted, og dets indre svarer fuldkommen til dets lidt tarvelige, upralende ydre. Visse aftener om ugen, som regel om fredagen, står huset åbent for enhver, der ønsker at tilbringe en times tid eller mere i præsidentens selskab. Ceremonien er den, at man præsenteres for præsidenten af en mand, som præsidenten tidligere har mødt. Man ser bort fra rang og stand, og ved disse selskaber træffer man de mest blandede elementer fra

Præsident Polk fotograferet i 1849

alle samfundets klasser. Men man må indrømme amerikaneren, at han overgår alle i sin ugenerthed og alligevel høflige optræden i en selskabskreds. Det bunder

i hans opdragelse, i samfundets frie forhold, i hans selvfølelse, i hans bevidsthed om, at hans stemme *måske* har gjort udslaget til, at den mand, han denne aften giver hånden og underholder sig med, beklæder den højeste post i De forenede Stater.

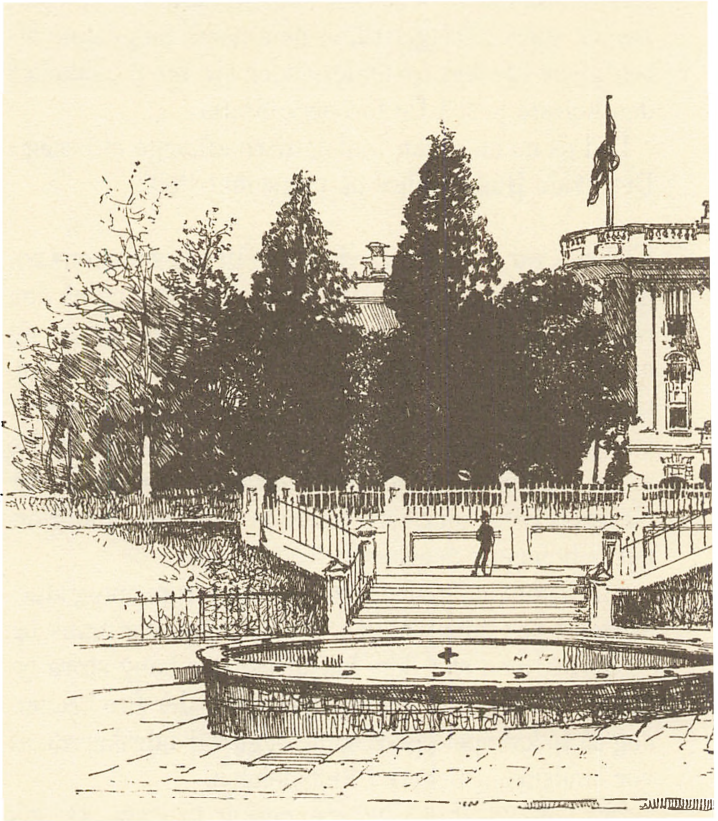
Lad os nu en sådan fredag aften aflægge et besøg i Det hvide Hus og hilse på præsident Polk.

Klokken var cirka ni, da vi ankom til præsidentens bolig. Alle rummene i stueetagen var oplyste, og på den rummelige plads uden for huset stod mange kareter og andre køretøjer. En neger stod i døren og bukkede højtideligt, da vi passerede ham. Efter at have passeret en kort gang, der var oplyst af kulørte lamper, trådte vi ind i en temmelig stor forsal, hvor et musikkorps var placeret. Disse musikere bar røde uniformer som Borgervæbningens musikere i København.

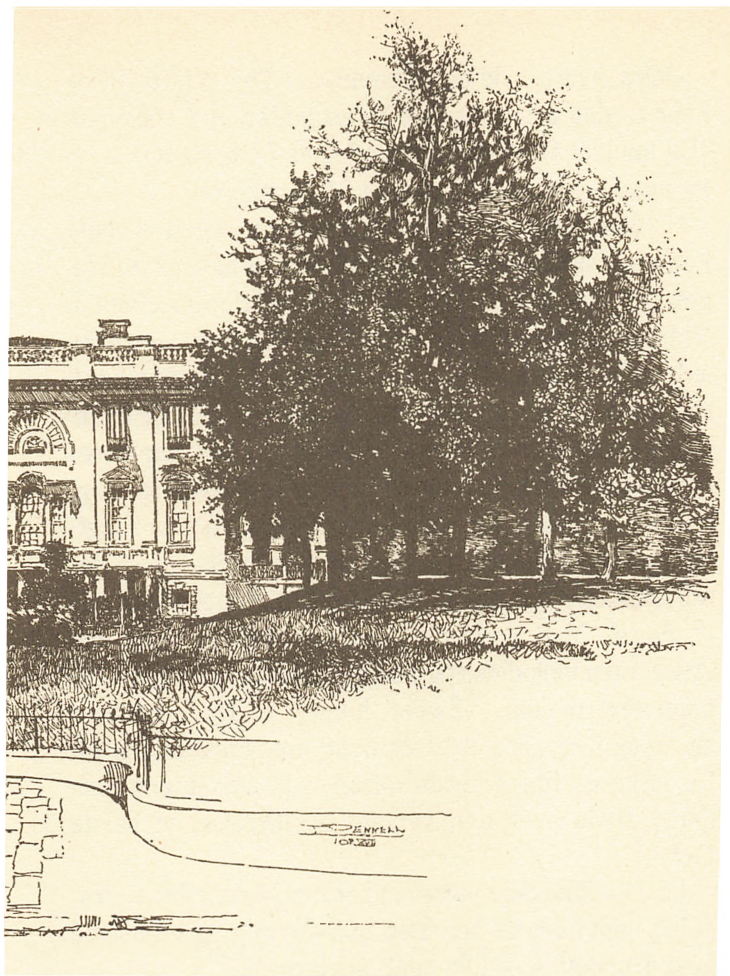
En elegant suite af større og mindre rum optog stueetagen i præsidentboligen. Møbleringen var smuk og moderne, men slet ikke luksuriøs. Der hang store lyskroner i alle rum – i det største var der fire kroner. Jeg så to kæmpeflygler, som begge var fabrikerede af vor landsmand Scherr i Philadelphia.

Der var i alt cirka 200 mennesker til stede. De gik frie og ugenerte rundt i salene. I det såkaldte *drawing-room*, en salon, stod præsidenten støttet mod et marmorbord. Her modtog han sine gæster og vekslede et par ord med dem, mens han fortroligt og hjerteligt gav enhver hånden.

Præsident Polk var en middelhøj mand med et tem-

melig sygeligt udseende. Hans lange gråsprængte hår var strøget tilbage bag ørerne. Han havde tidligere været guvernør i staten Tennessee. Efter at vi havde hilst på ham, spurgte han meget venligt om stemningen og forholdene i vort fædreland samt sagde et par

En tidsmæssigt lidt senere tegning af Det hvide Hus.

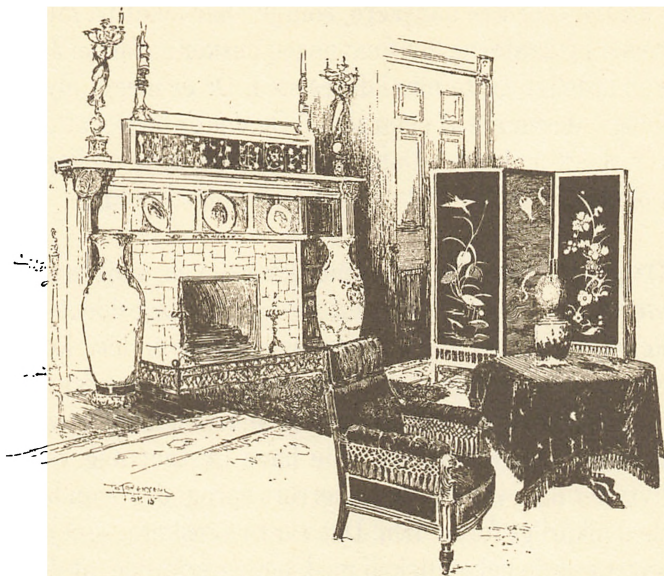
smigrende ord om vor gesandt, den gamle Steen Bille. Så gav vi plads for andre besøgende, der gennemgik den samme ceremoni som vi.

»Mine herrer, De er velkommen i The White House hver fredag aften,« sagde præsidenten ved afskeden. »Og tag blot Deres landsmænd med. *I like the danes very much!*« (Jeg holder meget af danskere!).

Nu vandrede vi gennem de andre rum og stod snart i en stor, smuk salon, der vendte ud til haven. Om dagen ser man ud over et kønt sceneri af Potomacfloden. Vi traf mange personer, der var mørkkklædte som præsidenten, mens kun få var i uniform. Selv de udenlandske ministre var civilklædte, og det eneste, der fremhævede dem for de øvrige tilstedeværende, var deres ordensprydede bryst. Sorte tjenere serverede te, is og andre forfriskninger, mens en ung pige, en nær slægtning af præsidenten og med et par mørke øjne, der mindede om Manuelitta Rosas, havde taget plads ved et flygel. Med ynde og præcision spillede hun den enkle, men melodiose og i hele Amerika og England så populære melodi, »Sweet home...«. Da musikken sluttede, begyndte atter en livlig konversation, og efter cirka en times forløb forlod vi præsidentens residens, glade over den venlige modtagelse, vi havde fået.

Jeg kan ikke lade være med at fortælle en lille tildragelse, som hændte her. Den morede mig og vil måske også fremkalde et lille smil hos læserne.

Da jeg én gang for alle ved nedskrivelsen af disse skitser har bestemt mig for at omtale alle de landsmænd, som jeg har truffet i De forenede Stater ved deres fulde navn og ikke blot ved et bogstav, som mange forfattere bruger, så vil jeg også her følge dette prin-

*»..husets indre svarer fuldkommen til dets upralende ydre.«
Interiør fra præsidentboligen: The Red Room, Den røde salon.*

cip. Jeg er sikker på, at den pågældende person ikke vil tage mig det ilde op, at jeg nævner hans fulde navn og fortæller nogle brudstykker fra hans liv i Amerika. Samtidig håber jeg, at læserne ikke vil finde denne fremgangsmåde indiskret. Alle skal være overbeviste om, at det aldrig kunne falde mig ind at omtale andre landsmænd end dem, som det kan interessere deres slægt og venner at høre noget om, også selv om det ikke er gået dem alle lige godt i den nye verden. (Der er Gud være lovet, så vidt jeg ved, kun ganske få, måske

i alt tre eller fire danskere, som jeg har mødt på mine rejser i fristaterne, hvis navne jeg ønsker at fortie. Jeg kan tydeligt sætte mig i deres sted. De er meget ulykkelige, desværre af egen skyld. Og det er bedre, at deres slægt og kære i Danmark tror dem døde og borte i stedet for at de véd deres sande opholdssted).

Da jeg sammen med den amerikanske ven, som havde været så venlig at præsentere mig for præsidenten, kom igennem en af de mindre sale, så jeg en lille, koparret, midaldrende mand. Han stod med store fagter og underholdt sig højlydt med en anden mand. Det var ikke en begivenhed, jeg ville have fæstnet mig ved, hvis det ikke var for de to herrers sprog. Jeg standsede uvilkårligt foran dem. Det var to danskere, som jeg snart gjorde bekendtskab med, og jeg erfarede, at den ene var en skrædder ved navn Bondrup. Han havde opholdt sig i længere tid i Amerika og var etableret i Washington. Den anden, den lille koparrede, livlige mand kendte jeg igen fra København. Det var forhenværende silke- og klædekræmmer, C.O. Mønster. Denne aften havde hr. Bondrup introduceret sin ven for præsidenten. Mønster var netop ankommet til Alexandria i Virginia fra Helsingør med et svensk skib. Nu boede han i Washington, og da han fik fat på mig, måtte jeg høre på en lang beretning om hans liv, hans fremtidsudsigter osv., osv.

Han havde et snakketøj som så mange andre af de københavnske kræmmere af den gamle skole. Snart var vi inde i en dyb samtale, og han sluttede med at si-

ge: »Ja, min gode landsmand! Er Amerika dog ikke et dejligt land? Så frit, så stort og så rigt! Se nu blot her på stedet... Vi går rundt i præsidentens slot og kan snakke med alle. Det skulle man vove derhjemme... at drikke te med de kongelige... så blev man smidt ned ad trapperne...! Amerika er et velsignet land! Se nu bare i den næste stue... dér sidder min kone i sofaen og taler med præsidentens frue. Og Gud forlade mig: Henne ved vinduet står den spanske minister med alle sine ordener og taler med min datter!«

Jeg kunne ikke lade være med at smile over denne lille mands udgydelser, men han havde for øvrigt ret med hensyn til, hvad der foregik i den næste sal. Hans kone sad nok så gemytlig ved siden af den smukke og talentfulde præsidentfrue, og den spanske minister konverserede med sin nations medfødte galanteri det lille, blonde københavnske pigebarn i en af vinduesnicherne. Jeg besøgte hr. Mønster mange gange i Washington, og bortset fra hans snakkesalighed, så var han en gæstfri og særdeles venlig mand. Det samme kunne siges om hans kone, som var fødselshjælper og hans datter, som underviste i klaverspil. Hans kone var besjælet af en kærlighed til det gamle fædreland, der måtte give hende agtelse og venskab hos enhver landsmand. Frk. Mønster var kun kort tid i Washington, før hun blev gift med en anset embedsmand i finansdepartementet, som desværre døde efter et kort ægteskab. Hun er blevet gift igen med en civilingeniør i den amerikanske flåde. (Jeg nævner blot dette for at vise mine danske læsere, at selv vore landsmændinder

er søgte i den nye verden). Jomfru Mønster er ikke den eneste danske kvinde, som har gjort et rigt og godt parti i fristaterne, men det kunne aldrig falde mig ind alene med eksemplet Mønster, at råde mit fædrelands kvinder til at emigrere til Amerika. Skønt jeg på den anden side er helt overbevist om, at de nemmere end mændene ville gøre deres lykke blandt yankeerne. De amerikanske mænd kan godt lide de europæiske kvinder. De er flittigere og mere nøjsomme end de amerikanske kvinder, og det er meget sjældent, at man hører om et ulykkeligt ægteskab mellem en amerikaner og en europæisk kvinde.

Det kan muligvis interessere flere af hr. Mønsters gamle fagfæller og venner i »Kongens« København at høre, hvordan det er gået ham i fristaterne. Jeg vil derfor i korthed fortælle lidt om hans liv her.

Da han ankom ejede han nogle hundrede dollars samt en del varer. Han kunne ikke et ord engelsk og var dårlig til tysk – men det gjorde ham ikke forknytt! Han lejede et lille hus i Washington og foretog et par rejser til New York. Han handlede med alt, han kunne få fat på. Han gik på auktioner og stiftede bekendtskaber, og i begyndelsen gik det trægt for ham. Men hans kone og datter arbejdede utrætteligt som han selv.

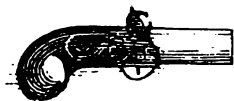
En skønne dag fandt han på at lave en slags lotteri, hvor gevinsterne var et piano, en bunke gamle møbler (som han havde haft med fra København og som han fortalte amerikanerne havde tilhørt »den store danske billedhugger Albert Thorvaldsen«²¹⁾, samt mange andre ting, som han havde købt for en spotpris. Amerika-

nerne troede vel ikke på alt, hvad han fortalte på sit gebrokkne sprog. Men de syntes, at han var en ganske pudsigt fyr, og de opdagede, at han var dristig og flittig og ville fremad. De købte hans lotterisedler og anbefalede ham til deres venner. Lotteriet blev udtrukket, og Mønster var så heldig selv at vinde de mest værdifulde af gevinsterne og tjente på denne måde flere hundrede dollars.

Det gav ham mod, og nu forsøgte han sig i en større skala. Han købte rub og stub, gammelt som nyt. Han pudsede og reparerede, og snart havde han et nyt lotteri i gang, hvor hver seddel kostede fem specier²²). Men der var også mange gevinster. For at lokke flere deltagere meddelte han tillige, at enhver, der købte en lotteriseddel, oven i købet fik en billet til et stort bal, der skulle holdes i Washington samme aften som lotteriet blev udtrukket. Det slog hovedet på sømmet. Han solgte næsten alle sine lodder – og vandt endnu en gang selv et par af hovedgevinsterne og havde i det hele taget gjort en strålende forretning. Ballet var også lidt af en succes. Men desværre var der kommet en del mindre heldige elementer til stede, dagdrivere og sjofelister. Og det hele endte med, at ballet endte i slagsmål. Den dag i dag kaldes dette bal i Washington for *The Monster Ball*, uhyre-ballet. (Amerikanerne kan kun med stor vanskelighed udtale ø'et. Derfor siger de Monster i stedet for Mønster).

Men vor lille københavnske kræmmer lo af det hele. Han havde dollarerne i sin lomme og lod sine gæster more sig på den måde, de selv syntes om. Siden har

lykken fulgt ham. Under et ophold i New York købte han for nogle hundrede specier et par udmærkede pistoler, som havde tilhørt en engelsk hertug og som var store sjældenheder. Han rejste vidt og bredt i Amerika for at bortlodde dem. I de fleste byer købte han pisto-

lerne tilbage fra dem, der vandt dem. På denne måde og ved andre handeler samt med et økonomisk og nøjsomt liv sparede han på kort tid, i penge og værdifulde genstande, en formue på flere tusinde dollars sammen. Og jeg tvivler ikke på, at den nu er øget betydeligt.

Sidste gang jeg mødte Mønster var i New York i oktober 1850. Da var han vendt tilbage fra en lang rejse i staterne mod vest. I staten Iowa, i Council Bluffs nær ved byen Keensville, cirka 500 kilometer vest for St. Louis havde han købt 22 *farms* (jordstykker med små blokhuse på). Og dertil ville han rejse med sin familie. Under sit fravær lod han opføre en større bygning på sin ejendom. Den skulle tjene både som bolig og butik. For handle måtte han jo. For øvrigt skal det være en yderst frugtbar jord, han har købt eller handlet sig til (meget af jorden har han byttet sig til for varer). Der er rige kalkminer, og måske også kobber- og blyminer.

»Det er ganske vist i et mormon-område,« sagde han

Grundlæggeren af mormornismen, Joseph Smith, prædiker blandt nybyggere. Hans religiøse tanker nåede verden over og fik blandt mange andre også danskere til at rejse over Atlanten til Det forjættede land.

og lo hjerteligt. »Men det gør sågu ingenting. Lad dem kun tro, at jeg vil blive mormon²³⁾. Det tynger ikke min samvittighed.«

Da vi skiltes, sagde han til mig: »Lev nu vel, min gode landsmand. Vi skal såmænd nok engang mødes i København. Der var ingenting, der skulle glæde mig mere, end hvis jeg igen om vinteren kunne køre i kane omkring hesten på Kongens Nytorv!«

Og så rejste Mønster til Iowa.

Da kongressen i 1847 i december måned skulle samles i Washington havde jeg lejlighed til at forny et bekendtskab, som jeg gennem en landsmand havde gjort kort tid i forvejen. Hr. R. Carrigue havde i New York præsenteret mig for *the honourable*, den velbårne George P. Marsh²⁴⁾, der ønskede at tale med mig om en journal, som jeg dengang redigerede i New York, og hvis fremgang og udbredelse interesserede ham meget.

Under mit ophold i Washington var hr. Marsh så venlig at give mig en særdeles smigrende anbefalingskrivelse. Og han overdrog mig et lukrativt arbejde, hvor jeg skulle udarbejde en dansk oversættelse af »A key to the exercises in Ollendorff's²⁵⁾ new method of learning to read, write and speak the german language« – en tysk sproglærebog. Marsh var yderst tilfreds med mit arbejde. Man kan med rette kalde ham for Amerikas Mezzofanti²⁶⁾. Han har udgivet en islandsk grammatik, og han taler og skriver sytten, atten forskellige sprog – iblandt disse både det danske og svenske til fuldkommenhed.

Jeg har breve fra denne mand på dansk, som ingen anden kunne have gjort bedre. Hans bibliotek er det mest kostbare i De forenede Stater, og det har flere hundrede bind nordisk litteratur. Endvidere er hans kobberstiksamling både værdifuld og omfattende. Han modtager med glæde enhver gæst, som er blevet ham anbefalet, i sit smukke hjem i det romantiske Burlington i staten Vermont. Tidligere var han advokat, blev senere fabrikant og har nu i flere år været medlem

af Repræsentantkammeret i Kongressen for byen Burlington. Da han kom til Washington besøgte jeg ham og hans elskværdige familie, og jeg havde den ære, på et tyvetimers kursus, at gennemgå adskillige afhandlinger om de danske vokallyde med ham. For det betalte han mig, som kun amerikanerne gør det, når de er tilfredse med ens præstation.

Nu er hr. Marsh akkrediteret som fristaternes gesandt ved det tyrkiske hof, og jeg ser ham nok aldrig mere. Men jeg vil huske dette venskab med dyb taknemmelighed.

På mit hotel gjorde jeg et andet interessant bekendtskab. Jeg mødte en af høvdingene for choktaw-indianerstammen. Han hed Pitchlynn. Han opholdt sig i Washington med det formål sammen med andre høvdinge fra samme stamme at afslutte en traktat med regeringen om afståelsen af nogle jordområder, som indianerne i umindelige tider havde besiddet. Han var en høj, smuk mand, cirka 50 år gammel. Han havde et langt, glansfuldt sort hår, ørnenæse, stærkt fremstående kindben og et klart, skarpt og gennemtrængende blik. Han var klædt i europæisk tøj, men han fortalte mig, at han derhjemme altid bar sin stammes dragt. I det hele taget var Pitchlynn en meget intelligent

mand. I lang tid havde han været i selskab med hvide mennesker og havde fået udbytte af dette samvær. Han drak ikke alkohol, var meget mådeholden og dannede en smuk kontrast til de øvrige høvdinge, der boede på samme hotel på regeringens bekostning. Hver af disse høvdinge drak for ti og spiste for fem.

Han fortalte mig, at hans stamme blev mindre dag for dag. Nu var der kun knap 15.000 choktawer tilbage af en stamme, der engang talte over 100.000 krigere. Det skulle ikke forundre ham, hvis han en skønne dag var den sidste choktaw.

»Det er deres egen skyld!« udbrød han i et sørgende tonefald, men med et lynende blik. »De fortjener deres skæbne, for det er svage og elendige skabninger. Kun ganske få accepterer civilisationens fremskridt. De vil ikke blande sig med de hvide og blive nyttige og hæderlige samfundsmedlemmer. De fleste af dem fortsætter deres dyriske livsform. Og hvis brændevinen stadig bliver solgt, så vil den røde mands race uddø!«

Pitchlynn lyttede med stor interesse til mine beretninger om livet i de nordeuropæiske lande. Han viste en vantro mine, da jeg fortalte ham, at skandinaverne mange århundreder før Columbus havde fundet vejen til Amerikas kyster, og han blev først overbevist, da jeg lånte ham et bind af det Nordiske Oldskriftselskabs værker. Her berettes om skandinavernes opdagelse af Amerika i det 9. og 10. århundrede. Da han bragte bogen tilbage, indrømmede han, at jeg havde ret i min påstand.

»Men,« tilføjede han, »den røde mand var trods alt

»Han var en høj, smuk mand, cirka 50 år gammel. Han havde et langt, glansfuldt sort hår, ørnene, stærkt fremstående kindben og et klart, skarpt og gennemtrængende blik. Han var klædt i europæisk tøj, men han fortalte mig, at han derhjemme altid bar sin stammes dragt... I lang tid havde han været i selskab med hvide mennesker og havde fået udbytte af dette samvær.«

her i Amerika før Deres landsmænd.« Det kunne jeg naturligvis ikke benægte. Da han rejste, forærede han mig et litografi af sig selv, et vellignende portræt, som jeg altid vil gemme som et minde om hans venskab. Til gengæld forærede jeg ham det omtalte skrift om skandinavernes opdagelse af Amerika, eller rettere Vinlandet, som de kaldte det.

Jeg var ked af, at jeg ikke var så heldig at møde min landsmand, professor Køppen i Washington. Han havde i mange år været ansat ved universitetet i Athen, men var så rejst til Amerika, hvor han i flere større byer med stor succes holdt foredrag om den græske, og navnlig nygræske litteratur. Netop denne sommer var han ude at rejse i Virginia og de omliggende stater, og han kom først tilbage efter min afrejse.

Ved hjælp af anbefalinger fra hr. Marsh kom professor Køppen senere til at holde en række forelæsninger i Smithsonian Institution. (En rig englænder ved navn James Smithson (1765-1829), der selv om han aldrig havde besøgt Amerika, alligevel var så begejstret for landet, at han testamenterede en meget stor sum (cirka 500.000 dollars) til republikken med de betingelser, at pengene skulle anvendes til nyttige kundskabers udbredelse, til et bibliotek m.m. En prægtig bygning, der bærer hans navn, er nu opført i Washington). Forelæsningerne blev flittigt besøgt og omtalt på en meget hædrende måde for professor Køppen.

Da jeg stod på jernbanestationen og skulle forlade Washington, havde jeg den glæde at hilse på nordman-

*»Den katolske tro breder sig mere og mere i Amerika
- forkyndernes magt er meget stor...« (Jesuitiske missionærer).*

den, den talentfulde Munch Ræder, der dels for egen regning, dels på sin regerings bekostning besøgte De forenede Stater for at studere retsvæsenet og juryinstitutionen.

I nærheden af Washington ligger den lille, smukke by Georgetown. Her bor flere af de udenlandske gesandter, og endvidere ligger der et jesuiterkollegium og et nonnekloster. Kollegiet er yndigt beliggende på en bakke, hvorfra man kan se ud over Potomacfloden (som på indiansk betyder »Den vilde svane«) og Virginia. Her blev jeg venligt modtaget af kollegiets præsesident, som var en munter og jovial mand. I det hele taget var han ganske anderledes, end jeg havde forestil-

let mig en af Loyola's²⁷⁾ tilhængere. Mærkeligt nok traf jeg her blandt eleverne flere sønner fra danske og engelske familier på St. Thomas og St. Croix. Selv om de alle var lutheranere, blev de forunderligt nok opdraget i et jesuiterkollegium.

Vi måtte naturligvis ikke komme ind i nonneklosteret. Men vi erfarede så meget, at det havde en årlig indkomst på over 60.000 dollars. Og at to af Washingtons smukkeste, unge kvinder fra gamle ansete familier havde taget sløret her. Den katolske tro breder sig mere og mere i Amerika – forkyndernes magt er meget stor. Og man fristes næsten til at tro, at Eugène Sue²⁸⁾ har talt alt for sandt i sin bog »Le juif errant«, (»Den evige jøde«).

NOTER

1. *Podagra*. Græsk. Urinsur gigt i fødderne, specielt i storetåen.
2. *Francois René Chateaubriand* (1786-1848). Fransk forfatter og statsmand. Skrev i 1801 et værk, »Atala«, om indianerne. Da. udgave 1888.
3. *Norske grundlov*. En fri norsk forfatning blev vedtaget 17. maj 1814.
4. *Christian August* (1768-1810). Hertug af Augustenborg og svensk tronfølger. Formand for regeringskommissionen i Norge 1807.
5. *Christian Frederik* – Christian VIII's (1786-1848) navn som dansk tronfølger og som norsk konge 1814. Dansk konge 1839-48.
6. *Christiania* – også Kristiania. Norsk by opkaldt efter Christian IV. Fra 1925: Oslo.
7. *Unitarer*. Kirkelig retning (Unitarisme), opstået i Polen og stiftet af Fausto Sozzini (1525-62). Forkaster læren om treenigheden og Kristus som en guddom, og lægger stor vægt på frihed i tro og forkyndelse.
8. *Thaddeus Kosciusko* (1746-1817). Polskfødt. Patriot og general.

9. *Samuel Patch* (ca. 1807-29). Amerikansk vovehals.
10. *Kvækere*. Religiøs sekt, stiftet i England i 1600-tallet af George Fox. Kvækerne har været pionerer på en række humanitære felter. De er modstandere af krig og vold.
11. *Hock*. Forkortelse for rhinskvinen Hochheimer.
12. »Som svømmer på vove«. Citat fra Christian Winthers »Fakkelsang«, skrevet i anledning af prins Ferdinands og Carolines formæling den 1. august 1829. Første linie, fjerde vers lyder: »Danmark! du perle, der svømmer på vove«.
13. *Fredrika Bremer* (1801-65). Svensk forfatterinde. Grundlægger af den svenske kvindebevægelse.
14. *Kronprinsesse Caroline* (1793-1881). Dansk prinsesse. Datter af Frederik VI.
15. *Stephen Girard* (1750-1831). Fransk rigmand og filantrop.
16. *Charles Dickens* (1812-70). En af verdenslitteraturens største engelske romanforfattere. Hans senere romaner har en stærk undertone af menneskelig medfølelse og harme over social uret.
17. *Thomas Sully* (1783-1872). Kendt portrætmaler.
18. *John Trumbull* (1756-1843). Maler, arkitekt og forfatter. Berømte er hans billeder fra revolutionen i Amerika.
19. *Horatio Greenough* (1805-52). Skulptør og kunstkribent.
20. *Benjamin Franklin* (1706-90). Berømt amerikansk bogtrykker, politiker og fysiker. Han var medunderskriver af uafhængighedserklæringen i 1776.

21. *Bertel Thorvaldsen* (ca. 1770-1844). I udlandet ofte kaldt Albert.
22. *Specie*. Ældre dansk mønt, senere kaldt rigsdaler.
23. *Mormon*. Tilhænger af Jesu Kristi Kirke af Sidste Dages Hellige. En verdensomspændende sekt, stiftet 1830 i USA af Joseph Smith (1805-44).
24. *George Perkins Marsh* (1801-82). Diplomat, politiker, forfatter og sprogforsker.
25. *G. Ollendorff* (d. 1865). Tysk sproglærer og sprogforsker.
26. *Giuseppe G. Mezzofanti* (1774-1849). It. sprogforsker. Kardinal og bibliotekar ved Vatikanets bibliotek.
27. *Ignatius Loyola* (1491-1556). Spansk helgen og stifter af Jesuiterordenen, et romersk-katolsk præstesamfund.
28. *Eugène Sue* (1804-57). Fransk forfatter. Kritiserer i sin roman utvetydigt Jesuiterordenen. Bogen udkom på dansk i 1845.